Բ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 528

ՇԱԲԱԹ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան–խան

غلطەدە نورادونكيان خاننده آرەولك
غزتەسی ادارەسنە

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	դահեկան արծաթ	200
» » վեցամսեայ	» »	100
» » եռամսեայ	» »	50
Գաւառաց » եւ տեղական Թղթատարով՝ տարեկան	» »	240
Գաւառաց համար եւ տեղական Թղթատարով՝ վեցամսեայ	» »	120
Օտար երկիրներ տարեկան	ֆրանք	56
» » վեցամսեայ	» »	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճանբու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեանս ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չ'տրուիր։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻՆ
ԻՍԹԸՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
Գործակալ–Բեան յեռամբ, Գարա–քէօյ, Տէյիրմէն–խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՈՒՐԲԱԹ, 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ
ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆԱՑ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ըստ մեզ, հոկտ. 4ի ընդհանուր ընտրութեանց մէջ Հանրապետականաց կրած ծանր պարտութեան գլխաւոր նշանակութիւնն այն է թէ, Ֆրանսացի ժողովրդեան մեծամասնութիւնը, մանաւանդ գաւառացւոց մեծամասնութիւնը, չուզեր լինել այնչափ արմատական և յեղափոխական, որչափ են կարգ մը քաղաքագէտք որք կը վարեն զՀանրապետութիւն, կամ կոչուած են վարել։

Քիչ էր մնացած որ Ֆրանսայի կառավարութիւնն անաստուածներու կառավարութիւն մը դառնար։ Կրթութիւնք կղերին ազդեցութենէն ազատելու պատրուակաւ, հանրապետական կառավարութիւնն սկսաւ անկրօն կրթութիւն մը տալ Ֆրանսայի զաւակաց։ Կղերական հաստատութիւններն աշխարհականացնելու պատրուակաւ, Հանրապետականք սկսան ճշմարիտ հալածում մը բովանդակ կղերական դասուն դէմ։ Ֆրանսացի կաթոլիկ կղերը շատ սխալներ գործած կրնայ լինել։ Բայց անժխտելի է թէ, գէշ թէ աղէկ, եկեղեցականք են Եկեղեցւոյ պաշտօնեայները Ֆրանսացւոց ամենաստուար մասին համար, որ ինչպէս յարեալ կը մնայ Եկեղեցւոյն, ի բնէ կը համակրի նաեւ կղերային դասուն, որ «Օբբա Քանագանգէնի»ն պէս ընտիր անդամներ շատ կը պարունակէ։ Իրաւ, այս կղեր անցելոյն մէջ շատ զեղծումներ գործած է։ Բայց Հանրապետութիւնն ալ զեղծում մը ուրիշ զեղծումով մը փոխանինելու սխալը գործեց։ Կղերին վայրենական տկարութենէն օգուտ քաղելով, ամենայն զօրութեամբ անոր վրայ յարձակեցաւ, առանց մտածելու թէ կղերն հալածելով և անպատուելով Եկեղեցին և քրիստոնէական կրօնը միանգամայն կը հալածէր և կ'անպատուէր յայս բարեպաշտ մեծամասնութեան Ֆրանսացւոց։ Ֆրանսուհիք որք կէսը կը կազմեն բովանդակ Ֆրանսայի բնակչաց, խիստ քիչ բացառութեամբք կրօնասէր են։ Գաւառացի Ֆրանսացւոց մեծամասնութիւնն ալ կրօնասէր է, այնպէս որ Եկեղեցւոյն և կղերին կուսակիցք անժխտելի մեծամասնութիւն մ'են Ֆրանսայի մէջ։ Արդ, հանրապետական կառավարութիւնը, մանաւանդ վերջին տարւոյ մէջ, քաղաքագիտութեան էական պայմաններէն մին անտես ըրաւ գործելով ընդդէմ կամաց այսպիսի բացայայտ մեծամասնութեան մը։

Ամեն երկրաց Չափաւորք և լրջամիտ Պահպանողականք ի հարկէ գոհ պիտի լինին տեսնելով թէ ֆրանսական Հանրապետութիւնն հոկտ. 4ի ընտրութիւններէն խիստ դաս մ'առաւ, որ եթէ նշանակութիւն մ'ունի, այն ալ սա պէտք է լինի թէ, ժողովուրդը կը պահանջէ որ Հանրապետութիւնն այսուհետեւ աւելի խոհեմ և չափաւոր ընթացքի մը հետեւի. խիղճերը տանջելէ զգուշանայ. կրթութեան ազատութիւնն յարգէ. կղերն հալածելէ ետ կենայ. Եկեղեցւոյ և Պետութեան բաժանման արմատական խորհուրդները ի բաց վանէ. վերջապէս, Ֆրանսայի կառավարութիւնն անաստուած, անկրօն և հակաքրիստոնէական կառավարութիւն մ'ընելու չափ յառաջ չերթայ։ Ֆրանսական Հանրապետութեան հետզհետէ ստացած անկրօն ուղղութիւնն սկսած էր յոյժ վատ տպաւորութիւն մ'ընել օտար ազգերու վրայ, մինչեւ իսկ Արեւելից մէջ։ Կը յուսանք թէ Հանրապետութեան ըստացած խիստ և արժանաւոր դասն ալ պիտի հակակշռէ Հանրապետութեան գործած սխալներուն յոռի տպաւորութիւնն, և թումբ մը պիտի լինի անկրօնութեան աճեցուն հոսանքին դէմ, զոր այնչափ գործնականապէս կը ներպաստաւորէին հանրապետական կառավարութեան ծայրայեղ–հակակղերական տնօրինութիւնք։

Այս նշանակութիւն զոր կուտանք հոկտ. 4ի ընտրութեանց՝ մեք մեզմէ հնարած չենք։ Բարիզի հանրապետական լրջագոյն թերթերն, ինչպէս Թան, Տէպա և Նուվէլ, նոյն նշանակութիւնը կուտան։ Սոքա կղերական թերթեր չեն բնաւ. ընդհակառակն։ Բայց գիտել կուտան թէ հանրապետական վարչութեան օրով կաթոլիկ կղերին դէմ ի գործ դրուած հալածմունք շատ մը ֆրանսական ընտանեաց մէջ խորին դժգոհութիւն պատճառած էին, և ուղղակի շարժառիթ եղած են նշանաւոր յեղաշրջմանն որ այժմ առաջին անգամ տեղի կ'ունենայ Երրորդ Հանրապետութեան դէմ։ Երրորդ Հանրապետութիւնն, ինչպէս իւր նախորդք, կը վնասուի ո՛չ թէ իւր թշնամեաց զօրութեան շնորհիւ, այլ իւր իսկ սխալանաց երեսէն։ Նախորդ երկու Հանրապետութիւնք կորան շնորհիւ հանրապետական – արմատական ծայրայեղութեանց, և 15 տարի առաջ հիմնեալ Երրորդ Հանրապետութիւնն ևս հոկտ. 4ի պարտութեամբ ահա կը տուժէ իւր անժխտելի սխալներն ու ծայրայեղութիւնները։ Մաղթենք որ չնորոգէ զայնս։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՆԴՐՈՅ ԵԼՔԸ

Ի՞նչ ելք պիտի ունենայ Պալքանեան խնդիրը։ — Պուլկարաց միութիւնը պիտի ճանչուի՞։ — Սերպիա, Յունաստան և Ռումանիա հանդարտ պիտի կենա՞ն։ — Պատերազմ պիտի ունենա՞նք։ —

Այս կարեւոր հարցմանց որոշ պատասխան մը չտացան դեռ։ Տէրութեանց մեծամասնութիւնը, մանաւանդ երեք Կայսրութիւնք, կա՛մ վարանման մէջ են դեռ, և կա՛մ ճարտար խաղ մը կը խաղան, որոյ նպատակը գուշակել դժուար է։ Դեսպանք իրենց համաձայն ծանուցագիրը մատուցին Բ. Դրան։ Նոքա կը պարսաւեն Պուլկարաց ընթացքը. բայց չեն յայտարարեր որաչափէս թէ Տէրութիւնք վճռած են իրաց առջի վիճակը վերահաստատել ի Ռումէլի։ Նոքա կը հաւանին Բ. Դրան ցարդ բռնած զգուշաւոր ընթացքին, խնդրոյն իւր յարմար դատած միջոցներով ելք տալու մասին Բ. Դրան իրաւունքը կը ճանչեն, բայց մի և նոյն ատեն կը յանձնարարեն Կայս. կառավարութեան՝ յարատեւել խաղաղ ընթացքի մը մէջ։

Այս պատասխան բնականապէս գոհ չըներ Պուլկարները, զի կատարեալ իրողութիւնը ճանչելու խօսք չկայ անոր մէջ. բայց գոհ չըներ նաեւ Բ. Դուռն, որ բնականապէս չի տեսներ թէ, երբ խաղաղ միջոցներ միայն կը յանձնարարուին իրեն, ինչպիսի խաղաղ միջոցներով կարելի է օրինաւորութիւնը վերահաստատել Արեւելեան Ռումէլիի մէջ։

Մեր կարծեօք, դեսպանք, ո՛չ մի կողման գոհացում տալով, կը մատնեն իրենց մէջ տիրող կարծեաց անհամաձայնութիւնը։ Խնդրոյն մէկ ճշմարիտ լուծման համար տակաւին համաձայնութիւն չկայ Տէրութեանց մէջ։ Գաղտնիք մը չէ այսօր թէ Անգլիա, Ֆրանսա և Իտալիա պուլկարական միութիւնը ճանչելու կողմն են ո՛ և է ձեւով. իսկ երեք Կայսրութիւնք, իրարմէ տարբեր նկատումներով, իրաց նախկին վիճակին վերահաստատման խօսքը կ'ընեն։ Եթէ կատարեալ իրողութիւնք ճանչուի, խնդիրն առանց նոր խառնաշփոթութեան կրնայ վերջանալ թերեւս։ Եթէ սակայն Պուլկարներուն հրաման տրուի իրաց նախկին վիճակին համեմատ ընթանալու, շփոթութիւնք կը ծագին ըստ ամենայն հաւանականութեանց, և կը կարծուի թէ երեք Կայսրութիւնք, կամ միայն Ռուսիա և Աւստրիա, փափաքող են Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ այնպիսի նոր շփոթութիւններ տեսնելու, որք յարմարագոյն առիթը պիտի լինէին իրենց քաղաքական ծրագրաց յաջողման համար։

Բ. Դուռը ճանչած չէ՛ Արեւելեան Ռումէլիի միութիւնն ընդ Պուլկարիոյ. Բ. Դուռն աւելի քան երբեք կը պնդէ իրաց նախկին կացութեան վերահաստատման պէտքին վրայ։ Բ. Դուռն հետեւապէս փութով պնդութեամբ յառաջ կը տանի զինուորական պատրաստութիւնները։ Կայս. կառավարութիւնը կը պատրաստուի զինու զօրութեամբ գործել ո՛չ միայն ընդդէմ Պուլկարաց, այլ նաեւ ընդդէմ Սերպիացւոց և ընդդէմ Հելլենաց, որք սամ. հողերու վրայ աչք տնկած են։

Կը մնայ տեսնել թէ մի կողմէ Թուրքիոյ և միւս կողմէ Սերպիոյ և Յունաստանի ոգաւորութիւնք չպիտի մղեն Տէրութիւններն օր յառաջ ճշմարիտ լուծում մը տալու պուլկարական միութեան խնդրոյն։ Բ. Դուռը, բնականապէս անբաւական համարելով դեսպանաց յայտարարութիւնն, աւելի բացորոշ յայտարարութիւն մը պահանջած է Տէրութիւններէն։ Խնդիրն, ի մի բան, տագնապալից անստուգութեան մը մէջ կը մնայ դեռ։ Տէրութեանց աշխատութիւնը շատ դժուար է։ — Հարկ է գոհացնել՝ մի կողմէ՝ Պերլինի Դաշնագիրն և Բ. Դուռն, և միւս կողմէ՝ Պուլկարներն, որք միութեան գաղափարը չեն ուզեր լքանել, որք կ'ըսպառնան ցյետին մարդ կռուիլ ի պաշտպանութիւն ազգային գաղափարին, և որք Պ. Քարավէլօֆի բերնով կը յայտարարեն թէ **անձնական միութիւնն** իսկ չպիտի գոհացնէ զիրենք։ Բայց հարկ է նաեւ միջոց մը գտնել խաղաղեցնելու Սերպիան և Յունաստանն, որք, Տէրութիւններէն ոյժ գտնեն թէ ոչ, կը պահանջեն պուլկարական միութիւնն հաւասարակշռող երկրային փոխարինութիւն մը։ Եթէ Աւստրիա, Ռուսիա և Գերմանիա նոյնչափ անշահախնդիր լինէին Պալքանեան խնդրոյն մէջ, որչափ են Անգլիա, Ֆրանսա և Իտալիա, խնդիրն աստիճան մը կը պարզուէր։ Բայց նոր տարր մը շփոթութեան ա՛ն է որ, ինչպէս ըսինք, կը կասկածուի թէ երեք Կայսրութիւնք խորհրդալից և գաղտագողի աշխարհավարութեան մը իրագործման կը հետամտին այս պահուս։ Նորագոյն լուրեր կը հաստատեն թէ Ռուսիա զօրք կը համախմբէ Դանուբին ձախ եզերաց վրայ, ի Պեսարապիա։ Կայս. կառավարութիւնն ալ անշուշտ խոհեմութեան գործ մը կ'ընէ «ձմեռնային պատերազմի մը» համար պատրաստութիւններ տեսնելով։ Բայց սամ. հայրենեաց անկեղծ բարեկամք ի բոլոր սրտէ կը մաղթեն Պալքանեան խնդրոյն մէկ խաղաղ լուծումն, որ ամեն պարագայի մէջ ամենէն նուազ վնասակարը պիտի լինի անշուշտ։

ԱՆԳԼԻԱ. Լորտ Հարդինկըն վերջին բանախօսութեամբ մը ծանոյց թէ հաւանական է որ ինք բոլորովին քաշուի քաղաքական ասպարէզէն։ Այս ծանուցում շատ ուշադրութիւն կը գրաւէ։ Լորտ Հարդինկըն չափաւոր–ազատական ազնուական մ'է. մեծ ազդեցութիւն ունի Ուիկներու վրայ, և ազատական նախարարութեան մը մէջ բնական անդամ մը լինելու սահմանուած էր։ Բայց Լորտ Հարդինկըն չի կրնար համաձայնիլ Պ. Չէմպըրլէյնի պէս Արմատականներու հետ։ Իւր գործէ քաշուիլը նշան մը կը համարուի թէ Արմատականք և Չափաւոր Ազատականք չպիտի կրնան համաձայնիլ, հակառակ նոյն իսկ Պ. Կլատսթոնի միջամտութեան։

ՊՈՆԱՊԱՐՏԵԱՆՔ. Այս կուսակցութեան միակ յոյսն է այժմ իշխան Վիքթոր Նաբոլէոն, որդի Ժերոմ Նաբոլէոն իշխանին։ Վիքթոր իշխանը կը ստանայ իւր կուսակցաց թէ՛ բարոյական և թէ՛ նիւթական քաջալերութիւնները. բայց քանի որ կենդանի է իւր հայր, ինք չի կրնար ներկայանալ իբրեւ պաշտօնական թեկնածու մը։—Պոնաբարդեան պաշտօնատարի մը այրի կինն այս օրերս 100,000 ֆր. ժառանգութիւն մը թողուց Վիքթոր իշխանին։

ԱՒՍՏՐԻԱ. Ռումէլիի յեղափոխութիւնն յոյժ բարձրացուց ոսկւոյ արժէքն յԱւստրիա։ Քրիմիէն 3 շաբթու մէջ 5. 58 ֆիօրինէն բարձրացաւ 6. 1 ֆիօրինի. Նաբոլէոնն՝ 9. 92 ֆիօրինէն 10. 2 ֆիօրինի։ Արժեթղթոց գինը տակաւին այնչափ չբարձրացաւ։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՖՐԱՆՍԱ. Սէն–էւ–Ուազ նահանգին մէջ Պահպանողականք (կամ Չափաւորք) հրաժարեցան համեմատականի մէջ քուէ տալէ իրենց ընտրելեաց, և պիտի քուէարկեն ի նպաստ Արմատականաց, որք մեծագոյն քուէն առեր էին առաջին քուէարկութեան մէջ։ Բարիզի Պահպանողականք ևս, Միապետականաց դիմադրելու համար, որոշեր են յաջորդ անգամուն քուէ տալ առաւելագոյն քուէ ստացողներուն, որք ըստ մեծի մասին Արմատականք են։ Այս համաձայնութեամբ Արմատականք մեծ շահեր կ'ընեն, այնպէս որ Սէնի կամ Բարիզի նահանգին 38 երեսփոխանաց ամենամեծ մասը պիտի լինին Արմատականներ։

ՎԱՏԻԿԱՆ. Պապը դեռ կը քննէ Կարոլեանց խնդիրն, որոյ վրայ խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ Կարդինալներու և իրաւագէտներու հետ։—Գերմանիոյ մէջ ուշադրութիւն գրաւեր է սա պարագայ թէ բօլոնացի ազգաւոր արքեպիսկոպոսն Կարդինալ Լէտոխովսքի, զոր Պիզմարք իշխանը զրկած էր Բօզէնի Առաջնորդութենէն, անդամ է, ուրիշ ութ Կարդինալներու հետ, յատուկ յանձնախմբին որ Պապին հրամանաւ կը քննէ Կարոլեանց խնդիրն, և պաշտօն ունի տեղեկագիր մը մատուցանելու։ Կարդինալ Լէտոխովսքի, որ Պիզմարք իշխանի վէտոյին զոհ եղած էր իւր հայրենասիրական զգացմանց պատճառաւ, ճանչուած է գերմանական Նախարարապետին հակառակորդ եկեղեցական մը։ Պապն, յանձնախմբին անդամ անուանելով զԼէտոխովսքի, փափաքեր է որ երկու կողմերն ևս—Գերմանիա և Սպանիա—իրենց համակիրներն ու փաստաբաններն ունենան յանձնախմբին մէջ։

Բ. ԴՈՒՌՆ ԵՒ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԻՇԽԱՆՆ. Օսմ. դեսպանատունն ի Վիեննա կէսպաշտօնապէս կը հերքէ զայն լուր թէ Բ. Դուռն և Ալեքսանդր իշխանն իրենց մէջ կարգադրութիւններ կ'ընեն առանց Տէրութեանց գիտութեան։

ՊԵԼՃԻՔԱ. Պելճիքայ այժմեան պահպանողական–կղերական նախարարութիւնը փակել տուած է հարիւրաւոր նախակրթարաններ, զորս Ազատականք բացած էին գիւղաքաղաքներու և գիւղերու մէջ, իբրեւ պետական անկախ դպրոցներ, զերծ կղերական ազդեցութենէ և կղերական ուսուցիչներէ, տեղացւոց վրայ պարտք դնելով որ պահպանեն զայնս։ Արդի նախարարութիւնն ընդհակառակն կը քաջալերէ կղերն ամենուրեք դպրոցներ բանալու, և կղերականաց ձեռօք բացուած ազատ —կամ մասնաւոր— դպրոցները կը վարձատրէ կառավարական նպաստներով։ Այս կառավարական ընթացքը կը վերաբանայ ի Պելճիքա կրթական խնդիրն իւր ամենէն խռովայոյզ հանգամանօք։

—Հակակղերական գործունէութեան դէմ յետաշրջումն, որ այժմ տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի մէջ, տարի մը յառաջ կատարուած էր արդէն ի Պելճիքա, ուր, խորհրդարանական վերջին ընտրութեանց մէջ, ինչպէս [illegible] վճռական յաղթանակ մը տարին Ազատականաց վրայ։ Ազատականք իրենց պարտութեան հետեւանքը ծանրապէս կը տուժեն Պելճիքայ մէջ։ Բարեբախտաբար, Ֆրանսայի մէջ Հանրապետականք անդարմանելի պարտութիւն մը չեն կրած, որ հակառակ ուղղութեամբ ծայրայեղութիւններու պիտի մատնէր երկիրը. այլ չափաւոր դաս մը ստացած են, որ աւելի չափաւոր և իմաստուն ընթացք մը բռնելու քաջալեր մը միայն պիտի լինի Հանրապետականաց։

Պ. ԴՐԻՔՈՒԲԻՍԻ ԿԱՐԾԻՔԸ. Լոնտոն, 14 հոկտ. Յունաստանի Նախորդ Նախարարապետ Պ. Դրիքուբիս, իրաց արդի վիճակին վրայ խօսակցութիւն մ'ունենալով Բէլ Մէլ Կազէթի թղթակցին հետ, ըսաւ թէ կը յուսայ որ Մակեդոնիոյ խնդիրը չպիտի յարուցուի. որովհետեւ կը վախնայ թէ այս ռուսական խնդիր արդիւնք է Սքերնեւիցէի և Քրեմսիէրի տեսակցութեանց, Յունաստանի համար աննպաստ ուղղութեամբ մը։ Բայց եթէ Յունաստան ընդունի Արեւելեան Ռումէլիի միութիւնն ընդ Պուլկարիոյ, առանց փոխարինութիւն մը ստանալու, Պուլկարք պիտի կրնան այնպիսի գերազանցութիւն մը ձեռք բերել Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ, որ իրենք իսկ յառաջ պիտի բերեն և ի գլուխ հանեն շարժում մը ի Մակեդոնիա։

Պ. Դրիքուբիս կ'եզրակացնէ, յոյս յայտնելով թէ արիւնհեղութիւն տեղի չունենար. բայց կը հաստատէ թէ Յունաստան պարտի պատրաստուիլ ամեն պատահականութեանց։

ԱՆԳԼ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ԵՒ ԻՍԼԱՄՔ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ. Բունահի թերթ մը հետեւեալ ուշագրաւ ծանօթութիւնները կը հրատարակէ.

«Բաղդատելով Հնդկաստանի Մահմէտականաց դաստիարակութեան արդի վիճակն այն վիճակի հետ զոր ունէր տասն տարի յառաջ՝ կը տեսնենք թէ, Հնդկաստանի ամեն նահանգին մէջ, մահմէտական դաստիարակութիւնը բարգաւաճելու վրայ է, ըստ որում բանաւոր չափով մը կը քաջալերուի այն յատուկ առաւելութեամբք զորս խղճամիտ կառավարութիւն մը պարտք համարած է շնորհել այդ յետադէմ հասարակութեան։

«Այսպէս յատուկ գումարներ և պարգեւներ յատկացուած են մահմէտական յաջողագոյն ուսանողաց ի քաջալերութիւն. արաբերէնն ու պարսկերէնն համալսարանին կողմէ ճանչուած են իբրեւ դասական լեզուներ. դիւրութիւնք ընծեռուած են այդ հին լեզուաց կատարեալ ուսման. գումարներ յատկացուած են մզկիթներու դպրոցներուն (մէքթէպներուն) և նոյն իսկ մզկիթներու հոգեւոր պաշտօնէից՝ կատարելապէս ազատական և առատաձեռն եղանակաւ մը. հրամաններ տրուած են կառավարական պաշտօնէից՝ յատուկ խնամ տանելու մահմէտական հասարակութեան կրթական շահուց, և ուրեք ուրեք ուսեալ մահմէտականք նախապատիւ համարուած են իրենց հնդիկ մրցակիցէն՝ կառավարական պաշտօններու ընդունուելու համար։ Այս և նմանօրինակ տնօրինութեամբք, Հնդկաստանի անգլիական կառավարութիւնն ամեն պատշաճ քաջալերութիւն տուած է և կուտայ Մահմէտականաց բարւոք և հիմնաւոր դաստիարակութեան համար։

—= 170 =—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՎԷՐՆ

ԿՐԱՆԹ ՆԱՒԱՊԵՏԻՆ ՈՐԴԻՔՆ

ԳԼՈՒԽ Ի.

ԹԱԲՈՐ ԿՂԶԻՆ

«Սակայն կ'աշխատէինք ժրութեամբ։ Շատ ջանացաւ, քանի մ'ակրօն ցանեցինք Պրիթանիայէ ելած սերմերով։ Գետնախնձորը, եղերդն և թրթնջուկն առողջագործեցին մեր սովորական սնունդն. ապա ուրիշ ընդեղէններ ալ։ Քանի մ'այծիկ բռնեցինք, որ դիւրաւ ընտելացան. և այսպէս կաթն և կարագ ունեցանք։ Նարդուն, որ ցամքած առուներուն մէջ կը բուսնէր, տեսակ մը հաց մատակարարեց մեզ, բաւական հիւթեղ, նիւթական կեանքն ոչ ևս երկիւղ ազդեց մեզ։

«Տուն մը շինեցինք Պրիթանիայի բեկորներէն ելած տախտակներով, խնամով խայծղեալ առագաստներ ծածկեցինք վրան, և այդ ամրակուռ հովանւոյն տակ անձրեւաց եղանակն յաջողապէս անցաւ։ Շատ ծրագրեր խորհուեցան անդ, շատ երազներ տեսնուեցան, որոց լաւագոյնն իրացաւ սակաւիկ։

«Ի սկզբան մտածեր էի՝ նաւուն բեկորներովը կուր մը շինել և քաջարար ծովը ելնել. բայց հազար հինգ հարիւր մղոն հեռի էինք ամենէն մօտակայ ցամաքէն, այն է՝ Բոմոթու Արշիպեղագոսին կղզիներէն։ Ոչ մի մակոյկ կամ նաւակ չէր կրնար դիմանալ այնչափ երկար ուղեւորութեան։ Ուստի ետ կեցայ, և նախախնամական միջնորդութենէ միայն սպասեցի փրկութիւնս։

«Ա՜հ, խեղճ զաւակունքս, քանի՜ քանի անգամ ծովեզրին ժայռերուն վրայէն նաւ կը փնտռէինք լայնածաւալ ծովուն մէջ։ Մեր տարագրութեան միջոցին երկու կամ երեք առագաստանաւք միայն երեւցան հորիզոնին վրայ, բայց շատ չանցած՝ անհետացան։ Երկու տարի ու կէս անցան այնպէս։ Ոչ ևս կը յուսայինք, բայց չէինք ալ յուսահատեր տակաւին։

«Վերջապէս, երէկ իրիկուն կղզւոյն ամենաբարձր կատարն ելած էինք, թեթեւ ծուխ մը նշմարեցի արեւմտեան կողմը։ Մեծցաւ այն ծուխ։ Շատ չանցած նաւ մը տեսնուիլ սկսաւ, որ դէպ ի մեզ գալու երեւոյթ ունէր։ Բայց չպիտի՞ խորշէր այս կղզեակէ, որ դադարի բնաւ կէտ մը չընծայեր։

«Ա՜հ, ի՛նչ տագնապալից օր, ո՛րչափ սիրտս ճմլեցաւ կուրծքս մէջ։ Ընկերներս կրակ մը վառեցին Մարիա-Թէրեզայի սարերէն միոյն վրայ։ Գիշեր եղաւ, բայց շոգենաւը ծանօթութեան նշան մը չ'տուաւ։ Սակայն մեր փրկութեան յոյսն անոր վրայ էր։ Պիտի վրիպէի՞նք։

«Ոչ ևս վարանեցայ։ Մութը կը կոխէր։ Շոգենաւը կրնար գիշերը մեկնիլ կղզւոյն առջեւէն։ Ծովը նետուեցայ և դէպ ի նաւը լողալ սկսայ։ Յոյսը կ'եռապատկէր ուժս։ Գերմարդկային զօրութեամբ կը ճեղքէի կոհակները։ Կը մօտենայի շոգենաւին, հազիւ երսուն գրկաչափ հեռի էի անկէ և ահա ձախ կողմը խոտորեցաւ։

«Յայնժամ արձակեցի այն յուսահատական աղաղակներն, որք իմ երկու որդւոցս միայն լսուեցան, և երեւակայական պատրանք չէին։

«Յետոյ ծովեզրը վերադարձայ վստահաբեկ, ոգեսպառ, ընկճեալ ի սրտայուզութենէ և ի խոնջութենէ։ Երկու նաւաստիներս զիս ժողովեցին կիսամեռ։ Սոսկալի գիշեր մ'եղաւ այս վերջին գիշեր զոր անցուցինք այս կղզւոյ մէջ, և մշտնջենապէս լքեալ կը կարծէինք զմեզ։ Երբոր առաւօտ եղաւ, տեսայ որ շոգենաւն յայսկոյս և յայն կը ճեմէր կիսաշոգի։ Ձեր մակոյկը ծովը իջաւ.... Փրկուա՛ծ էինք, և ո՜վ աստուածային բարութեան երկնից, զաւակներս, սիրելի զաւակներս մէջն էին և ձեռուըննին կ'երկնցնէին ինձ։»

Հարրի Կրանթի պատմութիւնն աւարտեցաւ Մարիի և Ռոպէրթի համբուրիցն ու գգուանաց մէջ։ Եւ յայնժամ իմացաւ նաւապետը թէ իւր ազատումն այն քիչ շատ առեղծուածական գրութեան կը պարտէր, զոր իւր նաւաբեկութենէն ութ օր յետոյ սրուակի մը մէջ փակելով՝ ալեաց հաճոյքին յանձնած էր։ Բայց ի՞նչ կը խորհէր Ժագ Բականէլ Կրանթ նաւապետին պատմութեան միջոցին։ Պատուարժան աշխարհագրին հազարերորդ անգամ իւր մտքին մէջ կը յեղաշրջէր ծովէն ելած գրութեան խօսքերն։ Հետզհետէ տրուած երեք սխալ մեկնութիւնները կը յիշէր։ Ինչպէս նշանակուած էր Մարիա-Թէրէզա կղզին այն կիսամաշ թուղթերուն վրայ։ Բականէլ չ'կրցաւ այլ ևս զիմանալ, և Հարրի Կրանթի ձեռքը բռնելով.

«Նաւապե՛տ, գոչեց, կ'ըսէ՞ք ինձ վերջապէս ձեր դժուարիմաց գրութեան պատմութիւնը։»

Աշխարհագրին այս հարցումն ամենուն հետաքրքրութիւնը շարժեց, վասն զի ինն ամսէ ի վեր փնտռուած առեղծուածին հանգոյցը պիտի լուծուէր վերջապէս։

«Կը յիշէ՞ք նաւապե՛տ, հարցուց Բականէլ, այն գրութեան բուն խօսքերը։

—Ճշդիւ, պատասխանեց Հարրի Կրանթ, և օր չ'եղաւ որ չ'յիշէի այն խօսքերն, որոց հետ կապուած էր մեր միակ յոյսն։

—Ո՞րք են, նաւապե՛տ հարցուց Կլէնարվան, խօսեցէք, վասն զի մեր ինքնասիրութիւնը սաստկապէս դրդուեալ է։

—Պատրաստ եմ գոհացնել զձեզ, պատասխանեց Հարրի Կրանթ, բայց գիտէք որ ազատման հաւանականութիւնները շատցնելու համար՝ երեք լեզուով գրուած երեք թուղթ դրած էի սրուակին մէջ։ Ո՞րը կ'ուզէք իմանալ։

—Երեքն ալ նոյն չե՞ն, գոչեց Բականէլ։

—Այո՛, անուն մի զատ։

—Ուրեմն ֆրանսերէնը նախ յիշեցէք, ըսաւ Կլէնարվան, վասն զի նա է ամենէն քիչ աւրուածն և մեր մեկնութեանց գըլխաւորապէս հիմ եղողն։

—Ահաւասիկ, Միլո՛րտ, բառ առ բառ, պատասխանեց Հարրի Կրանթ։

«1862, յունիս 27 ին, Կլասկովցի Պրիթանիա եռակայմը կորաւ Բաթագոնիայէն հազար հինգ հարիւր փարսախ հեռի, հարաւային կիսագունդին մէջ։ Ցամաք ընկնելով երկու նաւաստիք և Կրանթ նաւապետ Թաբոր կղզին հասան....։

—Հէ՛, գոչեց Բականէլ։

—«Անդ, յարեց Հարրի Կրանթ, շարունակ դառն չքաւորութեան սրս լինելով՝ այս գրութիւնը ծովը նետեցին երկայնութեան 153 և լայնութեան 37° 11' աստիճաններուն տակ։ Օգնութեան հասէք իրենց, ապա թէ ոչ՝ պիտի կորնչին։»

Բականէլ Թաբոր անունը լսելուն պէս՝ ցատկեր ոտքի վրայ ելեր էր. յետոյ չկրնալով ինքզինք զսպել, գոչեց.

«Ի՞նչպէս Թաբոր կղզի. բայց Մարիա-Թերէզա կղզին է այս։

—Անշուշտ, Պարոն Բականէլ, պատասխանեց Հարրի Կրանթ, Մարիա-Թերեզա է անգլիական և գերմանական քարտէսներուն վրայ, իսկ ֆրանսական քարտէսներուն վրայ, Թաբոր է։

Նոյն վայրկենին կռուփի ահագին հարուած մ'իջաւ Բականէլի կռնակին, որ կքեցաւ։ Ճշմարտութիւնը կը պարտաւորէ ըսել թէ հազարապետը տուաւ զայն հարուած, առաջին անգամ իւր մարդավարական ծանրաբարոյութենէն խոտորելով։

«Աշխարհագի՛րը» ըսաւ Մաք Նապս ամենախորհին արհամարհանօք։

Բայց Բականէլ և ոչ իսկ զգացեր էր հազարապետին հարուածն որ զինքն ընկճող աշխարհագրական հարուածին հետ բաղդատելով՝ ոչինչ էր։

Այսպէս ուրեմն, ինչպէս որ հասկցուց Կրանթ նաւապետին, քիչ քիչ մօտեցեր էր ճշմարտութեան։ Գրեթէ կատարելապէս լուծեր էր զայն անլուծանելի գրութիւն։ Հետզհետէ Բաթագոնիոյ, Աւստրալիոյ, Նոր-Զելանտայի անուններն երեւան ելեր էին անհերքելի ստուգութեամբ։ Քօնթին, նախ քօնթինան (ցամաք երկիր), քիչ քիչ իւր ճշմարիտ քօնթինէլ (շարունակ) նշանակութիւն առեր էր։ Էնտ նախ էնտիէն (հնդիկ), ապա էնտիժէն (բնիկ), և ի վերջոյ իւր ճշմարիտ էնտիժանս (չքաւորութիւն) իմաստը գտեր էր։ Միայն կրճատեալ «աբոր» բառը խաբեր էր աշխարհագրին կորովամտութիւնը։ Բականէլ աբորտե (ցամաք ելնել) բային արմատը կարծեր էր զայն յամառաբար, մինչ Թաբոր կղզւոյն ֆրանսերէն «Թապոր» անունն էր այն կղզեկին, որ ապաստան եղած էր Պրիթանիայի նաւաբեկելոց։ Դժուարախուսելի սխալ, որովհետեւ Տըն-ֆի աշխարհացոյց քարտէսները Մարիա-Թերեզա անունը կուտային այդ կղզեկի։

«Ինչ որ ալ եղած լինի, կը գոչէր Բականէլ իւր մազերը փետելով, պէտք չէր որ մոռնայի երկու անուն ունենալն։ Աններելի սխալ մ'է այս, անվայել՝ Աշխարհագրական ընկերութեան քարտուղարի մը։ Անպատուութիւն է ինձ։

—Բայց, պարո՛ն Բականէլ, ըսաւ տիկին Հէլենա, մի՛ տրտմեցէք այդչափ։

(Շարունակելի)

«Բայց և այնպէս, մահմէտական հասարակութեան պատկանող հրապարակագրեր և ատենաբաններ իմիմիայն գոհ չեն գտեր, և շատ անգամ կ'արտայայտեն զայն անհիմն ամբաստանութիւն թէ, անգլիական պաշտօնեայք հոգ չեն տանիր Մահմէտականաց դաստիարակութեան: Իրաւ է որ, անգլ. կառավարութիւնն իւր ծառայութեան մէջ մտնել ուզող մահմէտական թեկնածուներն, ուրիշ հնդիկներու պէս, կ'ենթարկէ խիստ քննութեան մը, ի ներկայութեան ուրիշ մրցակիցներու: Արդ, առանց խնամեալ ուսման չէք հնար անցունելու այսպիսի անաչառ քննութիւններ: Այս դրութիւն աւասիկ գլխաւոր առիթը կ'ընծայէ գանգատանաց, իբրեւ չափազանց խիստ: Բայց Հնդկաստանի անգլ. կառավարութիւնը տրամադիր չերեւիր տարբեր դրութեամբ մ'ընդունիլ իւր ծառայութեան մտնելուզող պաշտօնեայները:»

(Օ. Ա[illegible])

ԱԶԴ

Մեր յարգոյ բաժանորդներէն ոմանք կը հարցնեն մեզ թէ՝ Նամակադրոյմ կ'ընդունի՞նք իբրեւ բաժանորդագին Արեւելքի:

Կը փութամք միանգամ ընդ միշտ յայտարարել թէ նամակադրոյմք անընդունելի են, ըստ որում մեծ զեղչով կը վաճառուին:

Եթէ հակառակ սոյն ազդարարութեան, նամակադրոյմ ղրկողներ գտնուին, պիտի պարտաւորիմք նոյն զեղչեալ գնոյն համեմատ զրկել իրենց թերթերը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգ. Վարչութեան Խառն Ժողովը նիստ ըրաւ երէկ ի Ղալաթիա, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Վսեմ. Ց. Նուրեան էֆէնտիի և զբաղեցաւ գլխաւորաբար Դարակէօզեան կտակի խնդրովը և ապա ինչ ինչ մասնաւոր գործեր տնօրինեց:

Վսեմ. Շահպազ Կարապետ էֆէնտի քանի մը ժամ ներկայ գտնուեցաւ ժողովոյ երէկի նստին:

* * *

Պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Գէորգ Վարդապետ Ռուսճուգլեան՝ ընկերակցութեամբ գործակատար Ֆրենկեան Աբրահամ էֆէնտիի, երէկ Պէշիկթաշ երթալով, Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ այցելութիւն տուաւ Վեհ. Սուլթանի բժշկապետ Վսեմ. Մավրոյէնի փաշայի:

* * *

Կաթողիկոսական Ցանձնաժողովը նիստ ըրաւ երէկ ի Ղալաթիա, ատենապետութեամբ Վսեմ. Տիգրան էֆ. Եուսուֆեանի և ի ներկայութեան տասն անդամոց: Բացակայ էին միայն Գեր. Նար-Պէյ Սրբազան և Տօքթ. Թիրեաքեան էֆէնտի:

Խորհրդակցութիւնք տեւեցին իբր հինգ ժամ և որոշուեցաւ յաջորդ նիստը գումարել յառաջիկայ երկուշաբթի առաւօտ:

* * *

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ իրիկուն Բերա, Նիշան-Թաշը երթալով, այցելութիւն տուաւ Պրուսայու Առաջնորդ Գեր. Բարթողիմէոս Սրբազանին, որ մայրաքաղաքս եկած է շաբաթէ մ'ի վեր:

* * *

Էջմիածնէն մեզ կը գրեն.

«Ասում են թէ Մակար Սրբազան մինչեւ ամսոյս 24—26ը (սեպտ.) կը գայ այստեղ: Հրամայուած է բոլոր նահանգապետներին որ նորընտիր Կաթողիկոսը Էջմիածին գալու ժամանակ, ընդ առաջ գնան նորան մինչեւ իրենց նահանգների սահմանները:»

Դարձեալ Էջմիածնէն կը գրեն մեզ.

«Այս տեղ լուր է տարածվում թէ Մակար Սրբազանի և Կառավարութեան մէջ արդէն բանակցութիւն կայ ուսումնարանները բաց անելու համար: Ուսումնարանները բաց անելու պայմանը, ասում են, այսպէս պիտի լինի որ երկու տարի էլ ուսումնարանները միայն նոյն դրութեամբ, իսկ երկու տարուց յետոյ Կաթողիկոսը մի նոր ծրագիր պիտի ներկայացնէ Կառավարութեան ի հաստատութիւն:»

* * *

Երէկ, Խառն Ժողովոյ նիստէն առաջ, Ելմտական Հոգաբարձութեան ատենապետ Ճանըճեան Միհրան էֆէնտի Ղալաթիոյ Խորհրդարանն երթալով մէկ ժամու չափ խորհրդակցեցաւ Քաղաքական Ժողովոյ Վսեմ. Ատենապետին հետ, ազգային Կեդրոնական տրոց գանձման եղանակի խնդրոյն վրայ:

* * *

Տեղական լրագիրները հաղորդում են, որ Թիֆլիսում քանի մի տիկիններ կազմել են «ուսուցչուհիների և դաստիարակուհիների փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն», որի կանոնադրութիւնը ներկայացրել են ի հաստատութիւն Ներքին գործոց Նախարարին: Այդ ընկերութեան գործունէութեան առարկաները լինելու են.

Ա. Կարօտութիւն ունեցող իսկական անդամներին փոխառութիւններ և դրամական նպաստներ տալ.

Բ. Ընկերութեան անդամներին նպաստել պաշտօններ, դասեր և այլ պարապմունքներ ձեռք բերելու.

Գ. Արժանագին բնակարաններ իւն. մատակարարելու: Բացի այս բոլորն, ընկերութիւնը նպատակ ունի հիմնել փոխատու-խնայողական գանձարան, գրադարան, մանկավարժական դասընթացքներ, ևայլն:

Այս գործի ձեռնարկուներ եղած են իշխանուհի Ա. Թումանեան, Տիկ. Պ. Սուլխանովա, Տիկ. Ս. Բաբայեան, տ. Մ. Մելիքեան, իշխ. Մ. Արղութեան, տ. Ա. Իակովլեւա, տ. Մ. Մանուչարեան և այլք: (Արձագանք)

* * *

Վաղը, Թոփ-Գափուի Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյն տօնախմբութիւնը լինելով, Ամեն. Խրիմեան Սրբազան հրաւիրեալ է հանդիսաւոր Պատարագ մատուցանել և հոգեւորապէս մխիթարել թաղին ժողովուրդն:

* * *

Ռումանիոյ Ֆօքշան քաղաքէն վերջերս հասած նամակներէ ցաւօք սրտի տեղեկացած ենք թէ՝ տեղւոյն ազգային երկսեռ վարժարանք փակուեր են, և երկսեռ ուսանողք սփռեր են Ուլահաց դպրոցներն յաճախել: Դպրոցաց փակման պատճառն ազգային սնտուկի 7-8000 Ֆրանքի պարտք եղած է զոր գոցելու համար վարժարանները փակել նախամեծար համարուեր է: Ֆօքշանի մէջ ո՛չ սակաւ կալուածատէր և վաճառական ազգայինք կը գտնուին, որոց համար կարի հեշտ էր դարման տանիլ իրաց վիճակին, սակայն կ'երեւի թէ ազգային զգացումն սկսած է իւր հրաժարականն տալ Ֆօքշանի հայոց սրտերէն:

Ի՛նչ որ ալ լինի, վարժարանաց փակումը մահաբեր հարուած մը պէտք է նկատել Ֆօքշանի ազգայնոց գոյութեան՝ եթէ վաղ ընդփոյթ չմտածուի դարմանն: Ցոյժ ցաւալի է մտածել թէ՝ Ֆօքշանցիք որ երբեմն ամենէն փայլուն և նախանձելի դիրքն ունէին Ռումանահայոց մէջ՝ այսօր բոլորովին հակապատկերն եղած են իրենց անցելոյն:

Ժամանակէ մ'ի վեր ոչ ինչ կը լսուի նաև Ռումանիոյ միւս հայաբնակ քաղաքաց վերաբերմամբ՝ ուր արդէն շատ տեղեր ազգային դպրոցներ չկան. գտնուածներն ալ ողբալի բաներ են, մանաւանդ է նաև եկեղեցեաց վիճակն: Ասկէ իբր երկու տարի չափ յառաջ, Ռոմանցի Աղա Թէոդորոս Սողոմոնեան որ ազգասէր հայ մ'է՝ իւր անձնականէն իբր 4000 լիրա ծախսելով հոյակապ վարժարան մը կանգնեց Ռոմանի մէջ և Ազգին նուիրեց, սակայն այն օրէն ի վեր ոչինչ լսուած է վարժարանի ներքին վիճակի մասին:

* * *

Պոլսոյ թերթ մը կաթողիկոսական խնդրոյն վրայ անստորագիր յօդուած մը հրատարակած էր երէկ, և լրագրավաճառք լուր տարածած էին թէ այդ յօդուած Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի գրչէն ելած է:

Յատկապէս կը խնդրուի մեզնէ յայտարարել թէ սուտ է այդ զրոյցն և թէ Խրիմեան Սրբազան չէ այդ յօդուածի հեղինակն, ինչպէս ոճէն իսկ կ'երեւի:

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

5 Հոկտեմբեր

ԱԶԳ. ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ կաթողիկոսական խնդիրը.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ Նախնի Արուեստներ և Ջրադաշտի կրօնքն.

(1. Մարա-Պարսից տեղի ի պատմութեան.— 2. Երկուքն ալ Արիական ցեղի ճիւղերն էին.— 3. Իրենց բնակավայրն Իրանու բարձրաւանդակն էր: Անոնց երկու ճիւղերն, Արեք, Յաւանք.— 4. Անոնց նախնական վիճակին վրայ լեզուախօսութենէն տրուած վկայութիւն.— 5. Անոնց ընկերական կեանքն եւ բարոյական ու քաղաքական վիճակն.— 6. Արիական նախնի կրօնքն: Անոր յերկաստուած կրօնն եւ ի համընթացածու բնապաշտութիւն յեղաշրջին:— Տիեզերագիտութիւն: Ջրհեղեղի աւանդութիւն:)

ՎԷՊ Ոսկեղէն գաւաթ. Չինական Պատմութիւն մը. (Թարգմ. Անգլիերէնէ).

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ Ղունկիանոս երգչի կարնեցոյ (Ախ կեանքի եղանակը) ԲԱԶՄԱՎԷՊ.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ Ցորենի գինն ի Կ. Պոլիս (Առեւտրական Միեւկի Լրագիր).

ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ Հեղուկ Օդ. Յ. ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆՔ Աշխարհի Լրագիրներն.

ՄԵՏԵՕՐԱԲԱՆԱԿԱՆ Երկրագնդի բեւեռ. մասերու բարեխառնութիւնը. ՍԻԷԼ Է ԹԷՐ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Հ. Այտընեանի մի բանասիրական գնահատութիւնը.

ՔԱՂՈՒԾ ՇԱԲ. ԼՐՈՑ Արտաքին, Ներքին, Ազգային.

ՍԻՄՈՆԷ ԵՒ ՄԱՐԻ (Կզավիէ տը Մոնթէբէն) Թարգմ. Մ. ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ

Յառաջիկայ երեքշաբթի կ'աւարտի մեր թերթօնը «Կրանթ Նաւապետին Որդիքն» և անմիջապէս յետոյ պիտի սկսինք հրատարակել հետաքրքրաշարժ և հրաշանդիչ ուրիշ նոր վէպ մը՝ դարձեալ թարգմանութեամբ Իւթիւճեան Կարապետ էֆէնտիի:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԱՅԻՏ ՓԱՇԱ

ՕՍՄ. ՔՕՄԻՍԻՕՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍ

Ինչպէս կանխաւ ծանուցինք, նախորդ Մեծ-Եպարքոսն երկուշաբթի Եգիպտոս կ'երթայ, իբրեւ օսմ. Քօմիսէր, ընկերակցութեամբ Սըր Ուլֆի:

Սերպիական դեսպան Պ. Կրուիչ նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Արտաքին գործոց Նախարարի խորհրդական Վսեմ. Ցառեան Ցարութիւն էֆէնտիի հետ:

* * *

Մայրաքաղաքիս պարսկական դեսպան Մոհսին Խան Վիէննա ժամանած է, ուր մի քանի օր կենալէ վերջը Կ. Պոլիս պիտի գայ:

* * *

Եէմէնի մաքսային վարչութեան քարտուղար Հասան էֆէնտի նոյն պաշտօնով Բրէվէզա փոխադրեցաւ և Բրէվէզայի մաքսային վարչութեան քարտուղար Ճէմալ պէյ Եէմէն փոխադրեցաւ:

* * *

Գերմանական, ռուսական, աւստրիական և ֆրանսական դեսպանատանց առաջին թարգմանք նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով, տեսակցեցան Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Վսեմ. Ցառեան Ցարութիւն էֆէնտիի հետ:

* * *

Այտընի նորընտիր կուսակալ Խալիլ Րիֆաթ փաշա, իւր պաշտօնը վաւերացնող կայս. հրովարտակն ստացած լինելով, կը պատրաստէ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորիլ:

Արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Սայիտ փաշա, Պէրլին գտնուած միջոցին, շքեղ հացկերոյթ մը տուած է Կ. Պոլսոյ գերմանական դեսպան Պ. Ռատովիցի, պարսկական դեսպան Մոհսին խանի և Մարոքի գերմանական դեսպան Պ. Թեստայի որք Գերմանիոյ մայրաքաղաքը կը գտնուէին այդ պահուն:

«Նէօլօզ» կը ծանուցանէ թէ կայս. կառավարութիւնն հրամայած է Պէրլինի նորընտիր օսմանեան դեսպան Թէֆիք Պէյին որ ժամանակ մ'եւս Աթէնք մնայ:

Կայս. կառավարութիւնը չորս հազար ղրուշ հանգստեան թոշակ յատկացուց Սամոս կղզւոյն նախորդ կուսակալ Քօսթաքի Ատտօսիտէս փաշայի:

Երէկ հրապարակի վրայ զրոյց մը ելաւ, թէ Միջերկրականի անգլ. նաւատորմը Պէշիքայի առջեւ համախմբուեր է, նկատելով մեծ Տէրութեան մը բռնած դիրքը պուլկարական խնդրոյն մէջ:

Ճշմարտութիւնն այն է թէ ո՛չ մէկ մարտանաւ չէ գնացած յիշեալ ծոցն: Այս անհիմն զրոյցի ծնունդ տուող պատճառը սա է որ, մայրաքաղաքիս Հէլլիք վաճառատունը Լոնտրայէն մասնաւոր հեռագիր մ'ստացեր է որով կը հարցուի իրեն թէ նաւատորմին պիտոյից բաւականացող մեծաքանակ ածուխի մթերանոցի մը պատրաստութիւնն որքա՞ն ծախուց կը կարօտի: (Մօնիթէօր)

«Էօթէբէ» ալ հետեւեալ կերպիւ կը ծանուցանէ զայս լուր.

«Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Կ. Պոլսոյ մեծ դրամատուններէն մին յանձնարարութիւն ստացեր է հանքածուխ մատակարարել անգլիական նաւատորմի բոլոր նաւուց որք արեւելեան ջուրերը պիտի գան»:

Փիլիպէէն հոկտ. 10 թուով կը գրեն առ Մօնիթէօր թէ Պուլկարիոյ Արտաքին գործոց նախարարութիւնն առժամապէս Փիլիպէ փոխադրուեր է:

Դարձեալ Փիլիպէէն կը գրեն նոյն լրագրոյն, թէ Տօքթ. Ստրանսքի քաղաքին պատերուն վրայ սա անհիմն լուրը փակցունել տուեր է, թէ Վեհ. Սուլթանին և Աղեքսանդր իշխանին միջեւ ուղղակի համաձայնութիւն մը գոյացեր է, համաձայնութիւն՝ որով իբր թէ Բ. Դուռը կ'ընդունի եղեր Արեւ. Ռումէլիի և Պուլկարիոյ Միութիւնն:

Աւասիկ քանի մը ճշգրիտ ծանօթութիւններ Արեւելեան Ռումէլիի սահմանաց վրայ համախմբեալ Պուլկար զօրաց թուոյն և անոնց դիրքերուն վրայ:

Պուլկարական բանակետը կը գտնուի ի Հարմանլը, որ կ'իշխէ Հասքէօյ-Փիլիպէ տանող ճանբուն, Ադրիանուպոլսէն ի Փիլիպէ երկաթուղւոյ գծին և Մարիձայի հովտին վրայ: Հարմանլըի կայարանին մօտ զօրեղապէս հաստատեալ 5000 հոգւոյ գունդ մը կայ: Այդ տեղէն քիչ հեռի գտնուած կամուրջը կը պաշպանուի բազում դաշտային հրետաններով: Հողային պատնէշներ բարձրացած են Հասքըը, Տիրոնը և Եարճըը գիւղերուն մօտ: Մարիձայի հովտին մօտ կը գտնուի դիտող գունդ մը՝ 3000 հետեւակազօրներէ և հեծելազօրներէ բաղկացեալ: Այս զօրքեր տարածուած են Տինիքլի գիւղէն մինչեւ ի Հէպիպչէվօ, մերձ օսմանեան սահմանագլխոյն, դէպ ի Մուստաֆա-Փաշայի հիւսիսային կողմն:

Այդ կողմէն, ամենէն յառաջապահ կեդրոնն հաստատուած է Հէպիպչէվօ գիւղին մօտ, Մարիձա գետին ձախ եզերաց վրայ, ուր կը հսկէ քաղաքապահ զօրաց գունդ մը: Այս կեդրոնին և Հարմանլըի միջեւ կը գտնուի Պիէլիձայի ամրացեալ դիրքն որ սահմանեալ է յաջապահ գունդերու և զօրաբանակին միջեւ յարաբերութեանց պահպանման: Հետաղօտիչ գունդերը կը կազմեն երկու Արեւ. Ռումէլիի և մէկ պուլկարական հեծելախումբ:

Բոլոր այս զինուորական զօրութիւնք՝ որոց թիւը կը հասնի 17,000 հոգւոյ, պուլկարական բանակին ձախ թեւը կը կազմեն և կը գտնուին ընդ հրամանատարութեամբ Նիքօլայէֆ գնդապետին:

Երկրորդ գիծը — կեդրոնն — որուն կը հրամայէ Ֆիլօֆ, կը բաղկանայ 12,000 հոգիէ որոց 3000ը սահմանագլխոյ պահպանութիւնը կ'ընեն դէպ ի Քավաքլըի և Քըզըլ Աղաճի հարաւային կողմն, 6000ն համախմբուած են ի Եամպօլու, Թրնօվա — Եամպօլուի երկաթուղւոյ կայարանին մօտ և 3000ն ալ կը ծառայեն կեդր. բանակին և անոր երկու թեւերուն միջեւ յարաբերութիւնները պահպանելու: Կեդրոնը կ'իշխէ ո՛չ միայն Ադրիանուպոլիս-Եամպօլու-Շիրքա ճանբուն վրայ, այլ և ամբողջ Թունճայի հովտին և Եամպօլու-Բօրթէքի (Բաղամ) ճանբուն վրայ:

Սլիվնայի հազար կամաւորաց գունդ մը, ընդ հրամանաւ Բանայոթ Բիճօֆի, համախմբուած է ի Սըէմ՝ ուր Ադրիանուպոլսէն Եամպօլի տանող ճանբան կ'անցնի Թունճէքհայի անձուկ հովտէն:

Բանակին աջ թեւն ունի միայն 3,000 զօրք որք կը հսկեն Այտոս լերանց կիրճերուն վրայ:

Այս 32,000 հոգւոյ բանակին ետին կը գտնուի, պահեստի և կամաւորաց 8000 հոգւոյ գունդ մը, Թրնօվա-Սամէչլիի չուրջը: Այս վայրն ընդարձակ բանակետղի մը փոխարկուած է այժմ: Ապստամբք գիշեր ցորեկ կ'աշխատին փոսեր փորելու և ամրութիւններ կառուցանելու, որք այդ կէտէն կ'սկսին և կ'անցնին Մարիձայի հովտին ամեն կողմերէն: Թրնովայի և սահմանագլխոյն միջեւ գտնուած ամբողջ երկաթուղւոյ գիծն, այսինքն 40 քիլոմեթր երկայնութեամբ տեղ, սեպտ. 18էն աւրուած է ապստամբաց ձեռամբ, մինչ ասոնք կրնային Հարմանլըի և սահմանագլխոյն միջեւ գտնուած գիծերը միայն կործանել: Այս չափազանց եռանդեան շնորհիւ, պուլկար զօրքերը չեն կրնար երկաթուղիով փոխադրուիլ մինչեւ ի Թրնովա: Հետեւաբար կը հարկադրին հետիոտն կամ սայլերով երթալ մինչեւ ի Հարմանլը:

Դէպ ի արեւմտեան կողմն, Հրոտոփի մօտ, Ռումէլիի սահմանագլուխը կը պահպանեն 1200 հոգիէ բաղկացեալ գունդեր. 2000 պահեստի զօրքեր և կամաւորք ալ կը գտնուին ի Պաթաք:

Բոլոր այս գունդեր կազմուած են Ռումէլիցի տարրերէ, իբաց առեալ հեծելախումբ մը:

Պուլկարական բանակի կեդրոնացումն ամբողջացած չէ տակաւին. այդ բանակ կը յառաջանայ եօթը գիծերէ: 16000 զօրաց գունդ մը, թնդանօթի չորս հրետաններով, Սօֆիայէն Փիլիպէ հասած է Իխթիմանի և Թաթար Բազարճըգի ճանբով: Երկրորդ գունդ մը դէպ ի նոյն կէտ կը յառաջանայ Օսման-Բազարի ճանբով, և Թրօյանի ու Բալըօֆի կիրճերէն: Երրորդ գունդ մ'ալ, որ կը բաղկանայ 30-35000 հոգիէ, 24 թնդանօթներով կը հետեւի Կարլօֆայի և Էսքի-Զաղարայի ճանբուն, Շիբքայի կիրճէն Եամպօլու հասնելու համար: Ուրիշ գունդ մ'ալ նմանապէս Եամպօլու կ'երթայ, Բաղկրատի, Ծումայի ճանբաներով և Քազանի կիրճէն: Նոյնպէս ուրիշ երկու գունդեր կը յառաջանան դէպ ի Քարնապատ և Այտոս, և մէկ ուրիշ ալ Վառնայէն մեկնած է Պուրկազ երթալու:

Բաց աստի, 10,000 հոգւոյ բանակ մը, պէտք եղած հրետաններով, Քէօսթէնտիլ կ'երթայ պուլկարական սահմանագլուխը պաշտպանելու համար, դէպ ի արեւմտեան կողմն:

Պալքանեան բոլոր անցքերն ամրացուած են Պուլկարիոյ կողմէն. միանգամայն կ'աշխատուի Սօֆիայի ամրութիւններն աւելցնելու և ռազմագիտական ճանբաներ կը պատրաստուին:

Պուլկարիա իւրէն կոչած լինելով 18էն 42 տարեկան բոլոր արուներն, Պուլկարիոյ և Արեւելեան Ռումէլիի միացեալ բանակի զօրաց թիւն 250,000 հոգի կը հաշուի:

* * *

Վառնայէն կը գրեն թէ Պուլկար կառավարութիւնը Լոնտրայի մեծ դրամատունէ մը տասն միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մը խնդրած լինելով, այդ դրամատան կողմէ չորս ներկայացուցիչք հասեր են ի Սօֆիա, հարկ եղած բանակցութիւնները կատարելու և երաշխաւորութիւնն ստանալու համար:

* * *

«Նէօլօզ» կը ծանուցանէ թէ ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտօֆ շաբթուս մէջ կայս. պալատ հրաւիրուեր է, ուր մնացեր է քանի մը ժամ:

* * *

Իտալական դեսպանն իւր բնակութիւնը Բերա փոխադրած է երկու օրէ ի վեր և հելլենական դեսպանն եւս Բերա կը փոխադրուի վաղը:

Հաւմէն առ Թան ուղղեալ հեռագրի մը նայելով, Րօպիլան կոմսն Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար անուանած լինելով, Կ. Պոլսոյ դեսպան Քօրթի կոմսը պիտի յաջորդէ նմա և այս վերջնոյն ևս պիտի յաջորդէ Պ. Թօրնիէլլի:

* * *

Ծովային գործոց նախարարութիւնը մայրաքաղաքիս վաճառատանց միոյն հետ պայմանագիր կնքած է 4000 թօնօ Նիւքասլի հանքածխոյ գնման համար, թօնն 15 շիլինէն, որոյ դրամը պիտի վճարուի Օսմ. կայս. Պանքային միջոցաւ:

* * *

Արեւ. Ռումէլիի նախկին կուսակալ Ալէքօ փաշա հինգշաբթի օրը Բերա երթալով, այցելութիւն տուաւ պուլկար պատգամաւորաց՝ Տօքթ. Ջոմաքօֆի և Պ. Հաճի Բէդրօֆի:

* * *

Մայրաքաղաքիս ժանդարմայից նախկին քննիչ գնդապետ Նօրթօն շաբթուս մէջ Բէյթա ուղեւորեցաւ ուստից Անգլիա պիտի երթայ:

* * *

Թուրքէի Ադրիանուպոլսոյ թղթակիցն հոկտ. 2 թուով հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, զորս քաղած է պուլկար բանակէն խոյս տուած երկու Թուրքերէ:

Մուսթաֆա փաշայի կամուրջին դիմացը, տասն երկու հազարի չափ պուլկար զօրքեր կը գտնուին և պուլկարք մէկ կողմէն դէպ ի Արեւելեան Ռումէլիի սահմանագլուխը պահեստի զօրքեր ղրկելու վրայ են: Պուլկարիոյ իշխանութեան ծառայութեան մէջ գտնուած ռուս սպայք բոլորն ալ ի Ռուսիա վերադարձած են: Պուլկարք քսան հատ թնդանօթ ունին, որոց վեցը Փիլիպէ և երկու հատն ալ Պուրկազի կողմերը թողուած են և մնացեալ տասն երկու հատն ալ Հարմանլը բերուած: Հրոտոր Լերան խալքը ծանուցած են որ եթէ Պուլկարք ո և է արշաւանք կամ հաւատարմութեան եւ հնազանդութեան համար առաջարկութիւն մ'ընեն, իրենք պիտի ստիպուին Փիլիպէի վրայ քալելով քաղաքն այրել, քանդել և աւարի տալ: Հրոտորցիք, ամեն պատահականութեան համար, երեսուն հազար հոգիով զէն ի ձեռին կազմ եւ պատրաստ վիճակի մէջ կը գտնուին:

* * *

Ադրիանուպոլսէն հոկտ. 2/14 թուով կը գրեն առ Սթամպուլ, թէ բազմաթիւ թնդանօթք փոխադրուեր են անդ Տէտէ Աղաճէն ուր չուրջ 50 վակոն ռազմամթերք ղրկուած են դարձեալ Ադրիանուպոլսոյ համար:

Ի Մուսթաֆա-Փաշա համախմբեալ բանակը մեծապէս ստուարացած է, այժմ երեսուն վաշտ ունի և նոր զօրքեր կը հասնին հետզհետէ Տէտէ-Աղաճէն և Ռոտոսթօէն: Յառաջապահ գունդեր իբր հինգ քիլոմէթր հեռի կը գտնուին Արեւելեան Ռումէլիի ամենէն մօտաւոր սահմանէն, Մարիձայի աջ եզերաց վրայ:

Այս տեղ բլրակ մը կայ որ ծովուն երեսէն 180 մէթր բարձր է և որոյ վրայ կեդրոնացած են վաշտ մը հետեւակազօրք, 8 Քրուբի թնդանօթներով: Այդ դիրքէ, կայսերական զօրքերը Մարիձայի ամբողջ հովտին վրայ կ'իշխեն, այնպէս որ եթէ կրակ պարպելու սկսին, Ռումէլիի սահմանաց վրայ գտնուած զօրութիւնք պիտի պարտաւորին քաշուիլ դէպ ի Հարմանլը:

Հիւսնի փաշայի հրամանաց ներքեւ 8—10,000 հոգւոյ բանակ մը համախմբուած է Քըրք-Քիլիսէի մօտ, մերձ այն նեղ և դժուարանցանելի կիրճին որ կը սողակի Այտոսի լերանց մէջէն:

Երէկ հինգ վակոն գնտակ ղրկուեցան և այս պահուս Մաքրիքէօյի առջեւ ալ 50 վակոն վառօդ և գնտակ կը պատրաստուին: (Սթամպուլ)

* * *

Տեղական թերթ մը, ստոյգ աղբիւրէ առնելով, կը ծանուցանէ թէ միմիայն օսմանեան զօրաց համախմբման և պաշարի պատրաստութեան համար մինչեւ ցարդ 500,000 ոսկիէն աւելի ծախք եղած է:

* * *

Թուրքէի մէջ կը կարդանք.

Մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ վաղը Աթէնքի մէջ միթինկ մը տեղի պիտի ունենայ, որուն ներկայ պիտի գտնուին բոլոր կուսակցութիւնք որք ներկայ պարագայից մէջ միացած են: Այս հաւաքման նպատակն է խնդրել, որպէս զի ամեն միջոց ձեռք առնուի Արեւելեան Ռումէլին առանց փոփոխութեան իւր նախկին վիճակին վերածելու և Պէրլինի Դաշնագրոյն տրամադրութիւններն անվթար պահպանելու համար. նոյնպէս ապահովութիւն խնդրել թէ ապագային մէջ Պուլկարաց ապստամբութեան նման դէպք տեղի չունենայ:

* * *

Աւասիկ քանի մը համառօտ ծանօթութիւններ պուլկարական բանակի գլխաւոր սպայից վրայ:

Պատերազմական Նախարարի տեղակալ Հազարապետ Նիքիֆօրոֆ ծնած է յԷլէնա (Պուլկարիա) և որդին է Նիքիֆօրոֆ Բոնսթանթինոս ուսուցչին: Իւր զինուորական կրթութիւնները զանազան վարժարանաց մէջ աւարտելէ յետոյ, սպայի աստիճանի բարձրացաւ 1885ին և մասնակցեցաւ թուրքօ-ռուսական վերջին պատերազմին, յետոյ, Բէդրսպուրկի զինուորական բարձրագոյն վարժարանը մտաւ ուր կատարելագործեց իւր ուսումն:

Թնդանօթաձիգ զօրաց երկրորդ գունդի հրամանատար հազարապետ Կրաէֆ Պ. Նիքիֆօրոֆի ընկեր եղած է Բէդրսպուրկի զինուորական վարժարանին մէջ և մասնակցած է թուրքօ-ռուսական պատերազմին, և բազում ռուսական պատուանշաններ ստացած:

Թնդանօթաձիգ զօրաց առաջին գունդի հրամանատար Բանօֆ իբր սպայ, մասնակցած է թուրքօ-սերպիական և թուրքօ-պուլկարական պատերազմաց և ունի ռուսական, սերպիական և պուլկարական պատուանշաններ:

Նոյնպէս հետեւակազօրաց առաջին գունդի հրամանատար Բօբօֆ, երկրորդ գունդի հրամանատար Բիսօֆ, երրորդ գունդի հրամանատար Տաքօֆ, չորրորդ գունդի՝ Պէտրօֆ, հինգերորդին՝ Պէլօյքօֆ, վեցերորդին՝ Նիքիֆօրոֆ, եօթներորդին՝ Տիքօֆ և ութերորդին հրամանատար Սարաֆօֆ՝ ամենքն ալ մասնակցած են 1876-77ի պատերազմին, իրենց զինուորական կրթութիւնն առած են Բէդրսպուրկի բարձրագոյն վարժարանաց մէջ և ունին ռուսական, սերպիական և պուլկարական պատուանշաններ: Նմանապէս և հեծելազօրաց գունդերու հրամանատարք:

Այս սպայից երիցագոյնն է Քէօսթէնտիլի գնդին պետը՝ հազարապետ Կուրէֆ որ 34 կամ 35 տարեկան է, իսկ կրտսերագոյնը Նիքիֆօրոֆ որ հազիւ 28 տարեկան կայ:

* * *

Սթամպուլի մէջ կը կարդանք.

Անցեալ շաբթու, քանի մ'արջ խաղցողներ — որք շատ քիչ կ'զբաղին քաղաքականութեամբ — Ադրիանուպոլսէն Եամպօլի կ'երթային հետիոտն: Սահմանագլուխն անցած էին և հանդարտաքայլ կը յառաջանային, երբ հրացանի հարուածներ սկսան տեղալ, այնպէս որ անոնցմէ մին անկաւ, դան գետին փռուեցաւ և ընկերներն ալ քիչ շատ ծանրապէս վիրաւորեցան:

Կ'երեւի թէ Պուլկարաց յառաջապահ գունդերը տեսնելով արջ խաղցնողներու երկար գաւազանները, որք հեռուանց հրացանի կը նմանէին, խեղճ մարդիկը պաշիպօզուքներ կարծելով կրակ ըրած էին անոնց վրայ:

* * *

Կ'երեւի թէ արդի պարագայք Աղեքսանդր իշխանին մոռցնել չեն տուած իւր ամուսնանալու խորհուրդն:

Տէյլի Թելէկրաֆ կ'ըսէ թէ իշխանը մտադիր է ամուսնանալ Գերմանիոյ գահաժառանգ իշխանի դստեր՝ Վիքթորիա իշխանուհւոյն հետ: Պիզմարք իշխանը կը հակառակի այս խորհրդոյն:

* * *

Արեւելեան Ռումէլիէն յիսուն չափ իսլամ ընտանիքներ մայրաքաղաքս գաղթեցին երկու օր առաջ:

* * *

Բերայի ոստիկանութիւնն արգիլեր է Պ. Նորթրէպի՝ որ Թէփէ-Պաշի Թատրոնական պարտիզին մէջ ներկայացումներ կուտայ վայրկենական կերպով պատկերներ նկարելով, եւրոպական տէրութեանց նախարարաց պատկերները նկարել: Պ. Նորթրէպ իւր ներկայացման առաջին գիշերը ներկայացուցեր էր Պիզմարք իշխանին դէմքը:

* * *

«Բօսֆօր Էճիփսիէն» կ'իմանայ թէ Եգիպտոսի մէջ Իսմայիլ անուն սպահի մը, գիշեր ատեն, իւր ծառաներէն տասնեօթը տարեկան թուրք երիտասարդի մը սենեակը մտնելով, իւր գազանական կիրքն յագեցնել կուզէ, բայց երիտասարդը ատրճանակի հարուածով մը գետինը կը փռէ զայն, Դրացիք իրողութիւնը իմանալով ոստիկանութեան իմաց կուտան և թուրք երիտասարդը կը ձերբակալուի:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 5 Հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամս. Լոնտրայի վրայ (պանքայի)	108 3/4
3 » » » (վճառական)	108 3/8
3 » Բարիզի » (պանքայի)	23 20
3 » » » (վճառական)	23 30

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

	Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. D. Սէրի Գ. Կ.	14 31
Պօրսային գոցուելէն վերջը »	14 34
Բերայի մէջ .... »	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ »	15 1
Բարձրագոյն գին .... »	15 1
Նուազագոյն » .... »	14 34
Կէս օրին	14 35
Փոխառութիւն 1858) » 1862) A. Սէրի Գ. Կ.	24 20
» 1860) » 1863) B. » Դ. Կ. » » » 1872)	14 30
» 1865) » 1869) C. » Գ. Կ. Օ. » » 1873)	14 39

ԻՆԻՖԻԷ Եգիպտական

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	69 05
Այս առաւօտ բացուեցաւ Գ. կ.	70
Կէս օրին	70

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԻՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Գ. Կ. Անգլ. Լ.	3 4
Քրէտի ժէնէրալ	» » Օսմ. »	6 5
Գանք ալ Գոնսօ	» » » »	—
Սօս. Շանժ է վալէօր	» » » »	—
Թրամուէյ	» » » »	277 1/2
Ռումելիի երկաթուղի	Ֆր.	34 25
Օպլիկասիօն ալ Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիօնի	»	58

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
0 Ֆրանքնոց	»	87 34
Անգլիական ոսկի	»	110 12
Բօլ Իմբէրիալ	»	90 15
Քրիմից	»	51 15
Ռուբլի թղթադրամ	»	9 23
» արծաթ	»	89 20
Ֆիօրին	»	8 32
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 2
Վէզնոց	»	102 30
Հինգնոց	»	102 25
Մէթալիք	»	97 30
Գզինձ	»	—
Թղթադրամ	»	—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 16 Հոկտեմբեր, ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	100 1/4
Օսմ. » Սէրի Գ. բացուեցաւ	13 9/16
» » » գոցուեցաւ	13 13/16
» » » Ա.	25 1/4
» » » Բ.	14 7/8
» » » Գ.	13 7/8
Օթօման 1871	65 1/4
Փոխառութիւն 1877	77 1/4
Գանք Օթօման	9 3/8
Ռուսական փոխառ. 1873	93 5/8
Եգիպտական միացեալ (ինիֆիէ)	64 1/8
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	85 1/8
Տայրա Սանիէ	59 1/2
Տօմանիալ (փոխառ. Րօչիլտ)	85 3/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4 0/0	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 374

Վիէննա, 16 Հոկտեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 15
Օսմանեան երկաթուղի	16 70

Բարիզ, 16 Հոկտեմբեր, ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	108 90
» » 3 0/0	79 47 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ. բացուեցաւ	13 75
» » » գոցուեցաւ	13 62 1/2
» » Սէրի Բ.	14 80
» » Գ.	13 90
Օսմանեան երկաթուղի	35 12 1/2
» Րէժիի բաժնեթուղթք	— —
Գանք Օթօման	488 75
Գրէտի Լիոնէ	525
» Ֆօնսիէ	1290
Բամնէտամն Լիօնի	1245
Սուէզի ջրանցք	1986 25
Ռուսական 5 0/0 1877ի	99
Իտալական Ռանթ	94 65
Եգիպտական միացեալ	323 75
Սպանիական (արտաքին)	56 1/4
Բրիօրիթէ թիւրք	346 25
5 0/0 Հելլէնական	270
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 21

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 16 Հոկտեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0	108 65
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ	13 75
Եգիպտական	322 50

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ
«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 սեպտ. 1885

«Պրավիտելստվեննի» Վեստնիկ պաշտօնական թերթից սեպտ. 12 թուահամարէն, տեղեկանում ենք, որ Մշակ ամենօրեայ հայերէն թերթը նորէն հրատարակուելու է Թիֆլիսում, նախկին խմբագրի խմբագրութեամբ. տարեկան վճարը այժմ նշանակուած է եօթն ռուբլի։

Նոյն թերթից, սեպտ. 15 թ. տեղեկանում ենք, որ չորս նախարարութիւնների կարգադրութեամբ միանգամայն ընդ միշտ դադարում է հրատարակվելուց, վրացերէն Դրօեբա անունով թերթը։ Դորա պատճառներից մէկն նա է եղած, ինչպէս պատմում են, որ յիշեալ թերթը յարձակուել է այն կարգադրութեան դէմ, որով վերջերս վրացերէն լեզուն Մինգրելեայի ուսումնարաններում փոխարինում է այդ լեզուի մի բարբառը, այն է մինգրելեան լեզուն։ Առհասարակ, այժմ Վրացւոց վրայ էլ ոչ պակաս ուշադրութիւն է դարձնում կառավարութիւնն։

Մակար Կաթողիկոսի հաստատութեան առթիւ վերջերս կայսեր կողմէ մի շարք հրովարտակներ են հանդէս գալիս պաշտօնական և ապա մասնաւոր թերթերում։ Դոցանից մէկում, որով Մակար Կաթողիկոսին ադամանդեայ խաչ է նուիրվում կայսեր կողմէ վեղարի ճակատին տեղաւորելու, կայսերական այդ հրամանագիրը ուղղուած է առ Մակար Կաթողիկոս այսպիսի մի տիտղոսով «Վէրխովնոմու Պատրիարխու-Կատոլիկոսու Էջմիածնա Մակարու»։ Եթէ բառ առ բառ թարգմանելու լինինք «օծեալ» է դուրս գալիս վեհափառ բառը. Մեզ զարմացնում է այս երեւոյթը, ըստ որում Հայոց Կաթողիկոսի տիտղոսն միշտ այսպէս է գրվում՝ «Մայրագոյն Պատրիարք և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց», սակայն ամենավերջին բարձրագոյն հրովարտակում, Մակար կաթողիկոսին կաթողիկոսական պաշտօնի մէջ հաստատելում, տիտղոսն ուղիղ է գրուած. Այս երեւոյթ ուշադրութեան արժանի է, եթէ միայն դա առանց նպատակի է այդպէս գրուած.

Այս վերջին հրովարտակն, որ դուրս եկաւ սեպտ. 18 ին, Ռուսիոյ Կայսեր բոլոր տիտղոսը մի առ մի յիշատակուելէն զկնի այս պէս է վերջանում։

«Յայտ լիցի համօրէն հայ ազգին, որ անսալով Նորա հօգեւորական Ներկայացուցիչներէ ցանկութեանն, հանդիսաւոր կերպով արտայայտուած գոյով էջմիածնում ապրիլի 21, 1885 թ., Մենք Նախիջեւան-Բեսարաբիոյ Հայ-Գրիգորեան թեմի առաջնորդ և Էջմիածնական Սինօդի անդամ, Մակար արքեպիսկոպոսին հաստատում ենք էջմիածնական Պատրիարքի ու ամենայն Հայոց կաթողիկոսի պաշտօնի մէջ, Մաղթում ենք առ Ամենակալն Աստուած, որպէս զի օրհնեսցէ Ծայրագոյն Պատրիարքին առ Տէրն վսեմ պաշտաման մէջ յօգուտ և հոգեւոր փրկութեան Մեզ սիրելի Հայկական բոլոր ժողովրդեան»։

Կայսերական ձեռամբ ստորագրուած է

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ

1885 յուլիս 18

Տեղւոյս ռուս լրագիր Նովօստի մէջ սեպտ. 23 թուահամարաւ դուրս եկաւ Նորին Օծութեան, Մակար Կաթողիկոսի կենսագրութիւնն։ Այդ կենսագրութիւնից երեւում է, որ Մակար կաթողիկոս ծնուած է Մուշ 1811 թուին, 1819ին եկած է Էջմիածին Եփրեմ Կաթողիկոսի օրով. 1842ին վարդապետ, իսկ 1852ին եպիսկոպոս ձեռնադրուած է Յովհաննէս Կաթողիկոսէ, այնուհետեւ յընթացս 43 տարուան արքեպիսկոպոսական աստիճանաւ վարած է Ս. Էջմիածնու աւագ լուսարարապետի պաշտօնն մինչ 1860 թիւը, իսկ յետոյ Թիֆլիսի և ապա Բեսարաբիոյ թեմերի առաջնորդական պաշտօնները։

Թիֆլիսի պաշտօնական Կավկազ թերթում օգոստոս 29 թուահամարաւ տպուած է մի առաջնորդող «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի վերջին ընտրութեան առթիւ» վերնագրով։

Այդ յօդուածի թարգմանութիւն հայերէնի յոյժ անհրաժեշտ է։ Մենք սուղ ժամանակ չունենալով թարգմանելու այստեղ, մի քանի խօսք կասենք, իսկ շուտով ապա թարգմանելով կը ներկայացնենք յարգոյ ընթերցողաց։

Այդ գրութեան նպատակն է Մակար կաթողիկոսի անձնաւորութիւնը բարձրացնել. իսկ այդ նպատակին հասնելու համար, դորա հետ զանազան ստոր միջոցներու է դիմում. Նախ և առաջ, ի Տէր հանգուցեալ Մատթէոս և Գէորգ կաթողիկոսներին խիստ յանդիմանում ու բոլորովին սխալ զրպարտութիւններ է յօրինում նոցա վերայ։ Զրպարտում է այնպէս որ ամեն մի հայի ինքնասիրութիւնն այստեղ մենք որքան կարելի է չօշափուած ենք գտնում. բացարձակ կարելի է ասել, հեղինակը հայհոյում է հանգուցեալ հայրապետների յիշատակին, նորա գործունէութեան, մի խօսքով հայութեանն։ Տէր Աստուած, մամուլի միջոցաւ անուանարկվում են Ս. Գրիգորի այն յաջորդները, որոնք Հայաստանեայց ուղղափառ առաքելական եկեղեցուն ամենայն անձնուիրութեամբ ծառայելով, հայութեան պանծալի գործողների շարքն են անցած. վերջապէս, մենք չենք հասկանում, ի՞նչ է անում, ինչի՞ համար է հրատարակվում Թիֆլիսում հայ մամուլը, երբոր այսպիսի ամենակենսական խնդիրներում լուռ ու մունջ թերթերի համարներն է միայն շատացնում։ Այո՛, հայութեան ասպարիզում, անձնուէր գործողներ չկան. ու ահա՛ այդ է միակ պատճառը մեր այժմեան վշտալի վիճակին։ Այնուհետեւ, հերթը գալիս է Մելքիսեդէկ Սրբազանին, Նորին Գերապատուութիւնն դուրս է բերած վարատական, բողոքականութեան յարող, Ռուսիոյ կառավարութեան թշնամի, յիշուած է եկեղեցական պատմութեան մի քանի թերթերի մասին, ուր նկարագրուած է Ներսէս Ե.ի և յետագայ ժամանակը։ Աւելորդ չենք համարում այժմ իսկ բառ առ բառ թարգմանել այդ գրութեան վերջին մի քանի տողերը։

Մելքիսեդեկ Սրբազանի այդ գոյնով դուրս բերելէն զկնի, ասում է հեղինակը.

«Եթէ ենթադրելու լինինք, որ հենց միայն այն փաստերիցն յայտնի լինէր ընտրողներին Էջմիածնում կասկածական միտումն յանձինս Մուրատեանի դէպի բողոքականութիւնն, կանխատեսուած պատժական կանոնադրութեան մէջ առանց թոյլտուութեան խուսափումն հայրենիքից, հանդերձ օտար պաշտօնավարութեան մէջ մտնելով, (բայց այս պարագայները ընտրողներին յայտնի պէտք է լինէր). վերստին կրկնում ենք որ այսպիսի մի համանման դէպքում էլ, անկարելի է որ չզարմանանք, տեսնելով ընտրուած կանդիդատ այդպիսի մի յոյժ կարեւոր պաշտօն ստանձնելու։»

ԳՐԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Ս. ՎԱՐՇԱՄԵԱՆ

Ներսէս Արքեպիսկոպոսի կաթողիկոսութեան ընտրութիւնը, եւ այդ ընտրութեանը մասնակցող պատգամաւորի պաշտօնը։ — Բագու, է տպարանի Մ. Օ. Վունիէ։ — 1885

Ա.

Մի քանի ամիսներ են յորմէ հետէ վերոյիշեալ գիրքն հրատարակուած է, սակայն տակաւին չտեսանք այդ գրքի վրայ ո եւ է տեսութիւն։ Ի հարկէ կը փափագէի որ այլք ծանօթացնեն զայն Թուրքիոյ Հայոց։ Հեղինակը Գ. Ս. Վարշամեան, պատգամաւոր Շամախու թեմին 1884ի ընտրութեան, կը յիշատակէ այդ գրքի մէջ մի քանի անգամներ իմ անունը չա՛տ ներողամիտ ոգւով։ Թշնամանաց, նախատանաց համար եթէ անտարբեր ենք, մանաւանդ թէ գոհունակութիւն մ'իսկ կ'զգանք, չենք կրնար ըսել թէ անտարբեր կրնանք մնալ Գ. Ս. Վարշամեանի նման անձերէ արտայայտուած անկեղծ համակրանաց առաջ։ Այդ համակրանքը կազդէ մեր մտքի ուղղութեան վրայ երբ ուզենք գրել։ Սակայն եթէ գիրքն ինքնին զուրկ լինէր կարեւորութենէ պիտի ըստիպուէինք լռել, որչափ ալ հեղինակն համակրելի երեւէր մեր նկատմամբ։ Երբ քննադատ մը յանիրաւի կը գրուատէ գրական աշխատութիւն մը ամենամեծ վնաս մը կը հասցնէ իւր անձին, ընթերցողք այլ եւս չեն վստահիր այնուհետեւ քննադատին գովաբանութեանց։ Բարեբաղդաբար այդ անպատեհութիւնը չներկայանար ինծ. բաւականանալով յայտնել շնորհակալութիւններ առ ազնիւ հեղինակն իւր ազնիւ զգացմանցն համար առ Արեւելք և մի քիչ ալ առ իս կ'անցնիմ գրքին վրայ խօսիլ։

Այդ գրքին վրայ ո՛չ ոք գրեց ի Պոլիս, կրնամ ըսել թէ կարդացողներն ալ շատ չեղան. զրկուած տասն և մէկ օրինակներէն մին ինծ մնաց, մին գնեց երեսփոխան մը, չորսը նուէր տուի բարեկամաց, իսկ հինգ հատ տակաւին կը կենան գրավաճառ Գ. Մարգարեանի մօտ։

Բնաւ չեմ զարմանար թէ ինչու այդ գիրքը չկարդացուիր։ Հեղինակը պաշտօնական անձ մ'է. Նա ինչ որ կը գրէ ի հարկէ պէտք է ճշմարտութիւն լինի. Գ. Վարշամեանի ուղիղ բնաւորութիւնը չգիտցող իսկ կրնայ դիւրաւ ենթադրել որ պատգամաւոր մը, մասնակից ընտրողական ժողովոյ ամէն գործոց, մասնակից նորա պատասխանատուութեան, չէ կարող չեղիլ ուղիղ գծէն։ Արդ, ի Պոլիս եկեղեցական թէ աշխարհական ամէն ֆոքծիէ ունի իւր նախապաշարումները, կամայ թէ ակամայ, որք իրեն համար սուրբ են և նուիրական, կ'երկնչի կարդալ այնպիսի գրութիւն մը որ կրնայ վրդովել իւր հոգւոյ խաղաղութիւնը։ Աշխարհիս վրայ ամենէն յանդուգն խօսողները տղայք են և տգէտք. ուստի մեր գործիչք չեն ուզեր որ փարատի իրենց տգիտութիւնը, վասն զի այն ատեն չպիտի կրնան բացագանչել ապահովապէս։ Եկեղեցականք նմանապէս կարի խնամօք խոյս կուտան այն ամէն գրութիւններէ որք կարող են զիրենք հաղորդակից ընել ժողովուրդի պիտոյից եւ պահանջմանց։

Արդարեւ քաջութիւն պէտք է համոզուելու համար թէ Ռուսահայք լրջաբար կը նկատեն Պալաժէնիան, որ ուրիշ բան չէ բայց եթէ օրէնք։ Օրինակի համար երբ խօսին Պալաժենիոյ վրայ կ'ըսեն «Ըստ տրամադրութեան 917 յօդ. Ա. Մասին, ԺԱ. հատորի օրինաց տէրութեան, ի լոյս ընծայելոյ 1857 ամի»։ Չենք ճանչնար Պալաժենիա հօմանիշ է Թուրքիա ըսելու «չենք ճանչնար Տէսթուրը» այսինքն չենք ճանչնար օրինագիրք։ Օրէնքները շատ անգամ անիրաւ են, բայց և այնպէս օրէնք են։ —Օրինակի համար, ի՞նչպէս համոզուիլ թէ Կաթողիկոսական ընտրութիւնը կը կատարուի կէտ առ կէտ ըստ օրինաց, լինի ընտրեալը Ներսէս, Մելքիսեդէկ թէ Մակար, ընտրութիւնը միշտ օրինաւոր է։ Եթէ Օրէնքը չենք ուզեր ճանաչել, արդիւնքն եղող ընդունելու չէ, ով որ ալ լինի ընտրեալը. Նոյն իսկ առաջինը. իսկ երբ կ'ընդունինք օրէնքը, անոր բոլոր հետեւութեանց հպատակելու է։ Ի՞նչպէս համոզուիլ որ կառավարութիւնը այդ օրէնքին համեմատ միշտ արդար եղած է, իսկ երբ կը թողու միայն Սինոդի իմաստութեանը ամէն ինչ կը զոհուի անխոհեմ հաշիւներու։ (Տես երես 179-181)։

Ի՞նչպէս ճանաչել որ իրենց սուրբ և նուիրական, [illegible] Սուքիաս եպիսկոպոս Պարզեանց «քննադատելով Տաճկահայոց մասնակցութեան խնդիրը կաթողիկոսի ընտրութեան մէջ յայտնեց որ տիրող «օրէնքները (Պօլօժէնեան) Ռուսահայոց եկեղեցւոյ կառավարութեան վերաբերմամբ «սոյն եկեղեցւոյ աւանդութիւններին ճշմարիտ արտայայտութիւնն էր, որ ողորմած «կառավարութեան ձեռքով օրէնքի կերպարանք է առած։ Մեր Տաճկահայ եղբայրները, շարունակեց, Ս. Սուքիասը, չկամեցան ենթարկուիլ Պօլօժէնիային, այն է եկեղեցւոյ աւանդութիւններին և անձամբ «երկրպագել Ս. Աթոռին, ինչպէս անում «էին մեր նախնիքը, նաեւ այն միջոցին, «երբ բարեյաջող պայմաններ չկային։»

Վերջապէս կը տեսնենք որ բաւական պատճառներ կան այս գիրքը չկարդալու համար. մենք որ այդ պատճառները չունէինք կարդացինք. մենք ալ գրել չէինք ուզեր կը գրենք։

Շամախու թեմի Գ. Պատգամաւորն ամփոփ կերպով կը պատմէ այն ամէն անցքերն որք պատահեցան 84ի կաթողիկոսական ընտրութեան միջոցին. կը հրատարակէ այն ամէն պաշտօնական թուղթերն որք կարդացուեցան ընտրողական ժողովի և մատուցուեցան Նմա։ Եւ ո՛րքան հրահանգիչ է անգամ մը զանոնք աչքէ անցնել. շնորհակալ ենք որ այդ ամէնը գրքի մը մէջ ամփոփուած է։

Բայց Գ. Վարշամեան պատգամաւոր մ'է. իւր գիրքը կը հրատարակուի ի Ռուսիա, Կովկասեան գրաքննութեամբ, ի հարկէ կարող չէ չեղիլ պաշտօնական շաւիղէն, այդ պակասը լեցնելու համար նա կը ղրկէ իւր ընթերցողներն Արեւելքի։

«Կաթողիկոսական ընտրութեան շրջանակի մէջ ես յայտնի պատճառաւ բաւական համարեցի ամփոփել ընտրութեան «վերաբերեալ գլխաւոր պատկերները. ով «որ ցանկութիւն ունէ վարագոյրը բացել, «որ իմանայ մանրամասնօրէն թէ ի՞նչ անցք «անցին, մինչեւ որ Ներսէս և Մելքիսեդէկ «սրբազանները առաջին ընտրելեաց կարգը «կորողացան մնալ, նա կարող է կարդալ «Արփիարեանի «Արեւելքում» 1884ի Մայիս, Յունիս և Յուլիս ամիսների համարներում, նորա Կովկասեան ճանապարհորդութիւնը, կաթողիկոսական ընտրութեան «առթիւ հրատարակած թղթակցութիւններ. նկարագրութեանս ժամանակը ես «թոյլ չտուի ինձ պաշտօնական շաւիղից «դուրս գալ։»

Բ.

Գ. Վարշամեանի գիրքն ուշադիր կարդացողն անկներեւ կը տեսնէ թէ Ռուսահայք կաթողիկոսութիւնը մեզմէ շատ տարբեր կերպով կ'ըմբռնեն։ Ժողովուրդի կեանք, բարոյականութիւն, ազգային զարգացում, ամէն յառաջդիմութիւն սերտ կապերով կապուած են Կաթողիկոսի անձին հետ։ Կաթողիկոս մը որքան ալ կաշկանդեալ լինի օրէնքի կապերով բայց և այնպէս իւր առաջ անհուն ասպարէզ մը կը ներկայանայ գործելու համար։ Կաթողիկոսի անձն առաջին տեղը կը գրաւէ ամէն մտահոգութեանց մէջ։ Մինչ Պոլիս միշտ զբաղած ենք [illegible] խնդիրներով Ռուսիոյ Հայք չունենալով այդ հոգն իրենց ուշը գլխաւորապէս կը նուիրեն [illegible]։ Այդ անձը, այդ իրենց հոգեւոր մխիթարիչը, կ'սպասեն Թուրքիոյ Հայերէն. երեք բարձր անձնաւորութիւններ կը գրաւեն իրենց հաւատքը, երեք անձնաւորութիւններ որք ազգին ծանօթ լինելու համար կարօտ չեն մի քանի բարեկամաց թմբուկներու և ոչ իսկ լրագրական «ռէկլամներ» իրենց փառաբանութիւնները, գովաբանութիւնները և ոխաններր անձերի պէս թափում էին երեք պաշտելի անձինքների վրայ» — յայտնի է թէ Գ. Վարշամեան կ'ակնարկէ Ներսէս, Խրիմեան և Խորէն Նար-Պէյ սրբազանները։

Եւ սակայն եթէ հարկ լինի ընտրել Ռուսիոյ Հայերէն մի կաթողիկոս Գ. Վարշամեան չերկնչիր մատնանիշ ընել Մակար Սրբազան «Ռուսաստանի Հայոց եպիսկոպոսների մէջ եթէ ունինք այժմս մի քանի ընտիր եպիսկոպոսներ, դրանցից աւաւել «փորձուածը և օրինապահը կարող է համարուիլ Մակար Սրբազանը։»

Երբ կաթողիկոսի պարտաւորութեանց սահմանն այնքան ընդարձակ կերպով կ'ըմբռնէ պատգամաւորն, ի հարկէ մեծամեծ պարտականութիւններ կ'զգայ նաև իւր անձին համար նա որ կոչուած էր ընտրել ազգին հոգեւոր պետը։ Ո՛րքան խղճահարութեամբ Գ. Վարշամեան ըմբռնած է իւր պարտականութեանց մեծութիւնը. ինչպէս ուշի ուշով կ'ուսումնասիրէ ազգին ցաւերը, զորս մի առ մի կ'ուզէ պարզել Նոր Կաթողիկոսի աչաց առաջ։

«Պատգամաւորի պաշտօնը սահմանափակ «մտքով չ'պէտք է հասկնալ։ Պատգամաւորը «վկայ և ականատես լինելով հայերի բնական կեանքի անմխիթար դրութեան, «մեր կղերի անընդունակութեան և անյարմարութեան, չէր կարող ականջները «խցել, որ չ'լսէ հառաչող բողոքների, «պահանջների, դժգոհութեան և յուսահատութեան ձայներ. չէր կարող կոյր մնալ «և չտեսնել թէ, ինչպէս քրիստոնեայ եղբայրները և քոյրերը զզուած մեր անշնորհք և տգէտ քահանաներից կոպիտ եւ «անարգ վարվողութիւնից կրօնափոխութեան են դիմում. չէր կարող այդ աղաղակը չհասուցանել, ուր հարկն է։»

Ամէն ուրեք այս մտածութիւնը հալածական կը վարէ Գ. Վարշամեանը, ամէն ուրեք մտահոգութիւնը ոչ այլ ինչ է բայց եթէ ունենալ ազգին փափագած անձը կաթողիկոս և նորա առաջ պարզել ազգին ցաւերը. մենք երբեք ունեցա՞ծ ենք այսպիսի մտատանջութիւն։

«Պատգամաւոր բառին նշանակութիւնը «սահմանափակված չէ միմիայն կաթողիկոսի ընտրութեան պաշտօնով, կ'ըսէ Գ. «Վարշամեան։ Եթէ մինչեւ ցայսօր մեր «պատգամաւորը չեն կարողացել լաւ հասկանալ և ըմբռնել իւրեանց նշանակութիւն՝ նոքա մեղաւոր չեն։ Այդպէս հասկացել է Էջմիածինը, սկսեալ այն օրից, «երբ Հայոց տունը բաժան-բաժան եղաւ, «այդպէս ըմբռնել է և ազգը։ Երբ մեր «գործերը կարգի կանոնի մէջ էին, խեղաթիւրուած չէին, յայնժամ մեր պատգամաւորների համար մնում էր մի չոր ու ցամաք պաշտօն, այն է, աճապարել Էջմիածին, կաթողիկոս ընտրել և վերադառնալ։ «Բայց երբ մեր ազգը, հայրենիքը թողած՝ «ափիւռեցաւ աշխարհիս երեսով, ինչ մի «սքանչելի պաշտօն էր պատգամաւորների «համար արժանաւորագոյնը ընտրել, քանի որ «այդ հայրապետներ չգիտէին ինչ պէտք է «գործեն, որովհետեւ ոչ մի քաղաքից, գիւղից, և հասարակութիւնից ոչ մի լուր, ոչ «մի պահանջ, բողոք, խնդիր, աղերս եւ «գանգատ չլսեցին ոչ պատգամաւորաց եւ «ոչ այդ նրանց ընտրող ժողովրդականաց «կողմից։»

«Կաթողիկոսը հոգեւոր բժիշկ է. ամենանշմարիտ բժիշկը մինչեւ հիւանդի բերանից չ'լսէ, ականջ չ'դնէ նորա մարմնոյ ներքին ցաւերին, չէ կարող բժշկել. բայց եթէ այդ բժշկապետը անշարժ պէտք է «մնայ իւր բնակութեան տեղում, յայնժամ հիւանդի ցաւերը և նորա պատճառները հանգամանօրէն պէտք է հաղորդել, «որ նա կարողանայ հասկանալ, թէ ո՞րպիսի դեղատոմս պէտք է պատրաստել։ Մեր «վիճակաւոր առաջնորդները եթէ ամենայն «օր իւրեանց աչօք հիւանդների ցաւերը «տեսնելով, չ'կարողացան մի քայլ առաջ «տանել մեր ներքին գործերը, ի՞նչ կարող «է անել մի հայրապետ, քանի որ նա ոչ «տեսնում է և ոչ լսում է թէ ի՞նչ վիճակի «մէջ է իւր ազգը։ Ժամանակիս մեր ազգային ծանր պահանջները մի կաթողիկոսից, մեր հին ժամանակներից մեզ աւանդուած պատգամաւորութեան և ընտրութեան եղանակի հետեւանքն է։ Այն «կաթողիկոսը, որ ժողովրդի ցաւեր չգիտէ, «նա չէ կարող ժողովրդական լինել և չէ «կարող գիտենալ մինչեւ չլսէ, և չէ կարող լսել, մինչեւ չհաղորդեն և հաղորդողը կարող է լինել միմիայն պատգամաւորը, որն որ, եթէ իրաւունք ունէր մի «ընդհանուր ազգի հոգեւոր գլուխ ընտրելու, ունէ և մեծ իրաւունք հասարակութեան աղաղակը համարձակապէս սփռել «Ն. Վեհափառութեան գահասպարաց առաջեւ։»

Մենք չենք ուզեր մի առ մի առաջ բերել աստ այն ամէն պատուական և սրտայոյզ դիտողութիւնները որով լի է Գ. Վարշամեանցի գիրքն, բաւականանանք ըսելով որ այդ գիրքը բաց ի պատմական գլուխէն կը պարունակէ

Ա. Գեղեցիկ յառաջաբան մը ուղղեալ առ Միաբանութիւնն Էջմիածնի, ուր նուիրեալ է գիրքը։

Բ. Ճանապարհորդական կենդանի նկարագրութիւններ։

Գ. Վերջաբան մը պատմական մասին, յորում կը խօսի Ազգի ցաւերուն վրայ։

Դ. Մի քանի կէտեր Շամախի քաղաքում կայացած երեսփոխանական ժողովի համար պատրաստած բանախօսութիւնից։

Ե. Բան՝ որ պիտի ասուէր ի ժողովս պատգամաւորաց մինչեւ ցընտրութիւն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի։

Զ. Ներսէս Պատրիարքի համառօտ կենսագրութիւնը։

Է. Մի քանի խօսք առ քահանայս Հայոց։

Ը. Բագուայ Մարդասիրական Ընկերութեան վերաբերմամբ մի քանի խօսքեր։

Թ. Գ. Համբարձում Առաքելեանի պատգամաւորութեան իրաւունքին վերաբերեալ մի քանի խօսք։

Բոլոր այս պարունակութիւններն ո՛վ որ ուշի ուշով կարդայ, մանաւանդ նոքա որք դեր մ'ստանձնած են ազգային գործոց մէջ, ուսանելու շատ բաներ կը գտնէ։ Ընթերցողներէն շատեր պիտի զգան թէ բոլորովին տարբեր մթնոլորտի մը մէջ կ'ապրին իրենք։

Այդ գրքին մէջ միայն մի ցաւալի զանցառութիւն կայ։ Յարգելի Գ. Վարշամեան խնամօք պատրաստած էր մի «Աղերսագրութիւն առ Նորընտիր Հայրապետն ի դիմաց պատգամաւորի Շամախու թեմի»։ Երբ Էջմիածին էինք առաջարկեց զայն ինծ յանձնել, որպէս զի ուղղակի և ապահով կերպիւ տամ զայն Ներսէս Սրբազանի. պարագայներն յետոյ այլապէս տնօրինեցին։ Այժմ, կ'սպասէինք այդ գրութիւնն ամբողջապէս հրատարակեալ տեսնել. գրութիւն մը՝ որ յոյժ կարեւոր հարցերու վրայ պիտի հրաւիրէր Կաթողիկոսի ուշադրութիւնը։ Բայց միթէ Ներսէս Սրբազանի վախճանմամբ խնդիրը կը փոխուի՞։ Գ. Հեղինակը կը յայտնէ թէ Ներսէս Պատրիարքի հրաժարականի և յետ այնորիկ նորա մահուան պատճառաւ այս աղերսագրութիւնը մնաց առանց տպագրութեան։

Փափաքելի է մեզ որ Գ. Վարշամեան հաճի ո՛և է կերպիւ այդ աղերսագրութիւնը հրապարակ հանել, ուստից նոյն ինքն Մակար Կաթողիկոս կարող է մեծապէս օգտուիլ։

Գ.

Գ. Վարշամեանի գրքին մէջ, շատ ուշադրութիւն գրաւող երեք գլխաւոր պարագայներ կան։ Նախ խորին կրօնասիրութիւն, որոյ նմանը քիչ կը գտնուի գրական աշխատութեանց մէջ. երկրորդ՝ ազգասիրական այնպիսի ոգւոյ մը արտայայտութիւններ՝ որք ճշմարտութեան և սրտի յուզման շեշտերը կը կրեն. երրորդ՝ խորին մելամաղձութիւն մը։ —Իսկ հեղինակ բաւական առիթներ ունի իւր անձին վրայ ստէպ խօսելու։

Արդարեւ ընդհանրապէս ընթերցողաց համար ախորժելի չէ որ Ես բառն ստէպ գործածուի գրքի մը մէջ, սակայն խոստովանինք որ կան պարագայներ յորս Ես բառն եթէ յաճախ չգործածուի, գրական ոճն անհամ կը լինի։ Այսպէս է ճանապարհորդութեանց մէջ, այսպէս է այն գրուածոց մէջ յորս հեղինակն թէ գործիչ է և թէ պատմիչ։ Գ. Վարշամեան իւր գրքին մէջ անձնական շեշտ մը կը դնէ և գիրքն նոր հրապոյր մը կ'զգենու. բանաստեղծական գոյն մը կ'առնու այն հրապարակութիւնն որ կարծես թէ, նայելով իւր խորագրին, պէտք էր չոր ու ցամաք լինէր։ Եւ սակայն կը կարդաս անյագ, կը կարդաս հետաքրքիր։ Մատենագրութեան մէջ ճարտարութիւն է անձնական զգացմանց դրօշմը դրոշմել. մարդիկ աւելի կը յուզուին անձի մը զգացումներէ քան ընդհանուր տեսութիւններէ։

Կրօնասիրութիւնը կրօնամոլութիւն չէ Գ. Վարշամեանի գրչին ներքեւ. կրօնամոլութիւնը ցուրտ կը թողու ընթերցողը. հաւատացեալ կրօնասիրութիւնը, որ մանաւանդ ազգային կրօնասիրութիւն է, խորին կերպով արձագանք կը գտնէ մեր հոգւոյն մէջ, եթէ նոյն իսկ ջերմեռանդ չենք։ Ազգին վշտերու մէջ, ազգին յոյսերու մէջ Գ. Վարշամեան միշտ մխիթարանաց եւ հաւատոց ապաւէն կ'որոնէ Հայոց Աստուծոյն քով։ Եւ արդարեւ քանի որ մեր շատ գործոց առանցքն կրօնքն է, եթէ նպատակն այն չէ, հետեւաբար ով որ սրտանց կը սիրէ այդ կրօնքն այնքան աւելի քաջութիւն կ'զգայ յանձին գործելու։ Անկեղծ կրօնասիրութիւն, ահա՛ Գ. Վարշամեանի գլխաւոր զգացումն։

Իսկ փոխանակ վերացեալ ողբերու երբ մատնանիշ կ'ընէ ազգին ցաւերն, ազգին թերութիւնները, փոխանակ շողոքորթելու կը պարսաւէ. արդարեւ ճշմարիտ բժշկի մը սուրբ պաշտօնը կը կատարէ։

Այդ ախտանուագ շեշտերն որք ինքնին կը բղխին Գ. Վարշամեանի գրչին ներքեւ խորին մելամաղձութեան մէջ կը խորասուզեն ամէն փափուկ հոգիները։

Գ. Վարշամեանի տխրութիւնը, բնական տխրութիւն մ'է, ազգային տխրութիւն մ'է. Շամախու պատգամաւորի կեանքն իւր համառօտութեան մէջ մի վէպ է որ սարսուռ կ'ազդէ, և երբ այդ վէպը կարդանք, ի՞նչպէս պահանջենք որ տարաբաղդն ուրախ ծիծաղ ժպտուն կեանք մ'ունենայ։ Ահա՛ մի քանի տողեր իւր վէպէն։

Գ. Վարշամեան մի հին ցեղի կը պատկանի, հայրը քահանայ էր, մայր եղբայրներ և քոյրեր ողջ էին։ Կը բնակէին մի մեծ և գեղեցկաշէն քաղաքի մէջ, որուն անունը [illegible]։ Երջանիկ կեանք կը վարէին։ Իւր հայրն աստուածասէր և հայասէր մի առողջ և բարձրահասակ մարդ էր։ Նա իւր գործերով կենդանի քարոզ եղած է։ Ո՛վ որ նորա հետ կը խօսի եղեր, իսկոյն թէ դատաւոր, կը պաշտպանի և կ'երկնչի։ Նա մի պատուական անձ էր որ կը բժշկէր հոգւով հիւանդները, սրտով դիւահարները։

Գ. Վարշամեանի մեծ եղբայրն Հայկազուն անունը կը կրէր։ «Նա իշխան էր և դատաւոր մեր քաղաքում. նրա նման թէպէտ շատեր կային, բայց նա էր ընտրուած ծեր երից որ իշխէր. նա մի արի մարդ էր, ամենայն մեղաց գլուխը ծուլութիւնն էր համարում։»

Երջանիկ էր այդ ընտանիքն, երջանիկ էին շատ հայ ընտանիքներ, և սակայն օր մը արեւելքէն արեւմուտքէն և հիւսիսէն խուժդուժ ազգեր կը պատեն այդ քաղաքի չորս կողմը. բարբարոսները կառնեն սուրը, կ'իյնան քաղքին մէջ, անխնայ կը ջարդեն Հայերը «մի օրուայ մէջ այր և կին, ծեր և տղայ սրոյ ճարակ եղած, գեղեցկաշէն և հոյակապ տները և տաճարները հիմն ի վեր տապալեցին. կենդանի մնացած իշխանք վարդապետք և քահանայք գերի անկան, ի չորս որոց և իմ ծնողքս իւրեանց ընտանեօք. ես միայն տարաբաղդս ազատուեցայ թաք կենալով մի խորանձաւի մէջ և մնացի այնտեղ այնքան ժամանակ, մինչեւ որ թշնամիքը հեռացան։ Ծնողացս սէրը սիրտս մաշում էր և չունէի դադար ոչ տիւ և ոչ գիշեր։ Աղօթք, հառաչանք և արտասուք ամենօրեայ կերակուր էին դարձած ինձ համար։»

Աչքերնուս առաջը բերենք այդ սոսկալի տեսարանն և ըսենք հնա՞ր է արդեօք այնուհետեւ ունենալ ծիծաղկոտ գրիչ մը։

Քանի՞ տարուան դէպքեր են, և կարծես թէ Ճինկիզ-խանի յիշատակներ են։ Ամայի է և անմարդաբնակ հայրենիքն, իսկ խեղճ տղեկը կ'լինայ աշխարհէ աշխարհ։ Քսան և հինգ տարիներ շարունակ կը ճանապարհորդէ քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ. ի զուր կ'որոնէ իւր սրտին սիրելիներն։ Քանի՛ պատահարներ պահուած են իրեն։ Երբեմն կը կարծէ գտնել հայրը, մայրը, եղբայրներէն կամ քոյրերէն մին, մի քիչ կը խօսի և պատրա՛նք։ Այսպէս յուսաբեկ, յուսահատ կ'լինայ Գ. Վարշամեան Կասպից ծովու ափերն։ Այդ օրէն ի վեր երեսուն տարիներ անցած են. այլ եւս ոչ մի յուսոյ նշոյլ. եւ սակայն հոգւոյ տրտմութիւնը չփարատիր։ Այսօր Գ. Վարշամեան 55-56 տարեկան է. ժամանակը որ շատ ցաւեր մոռցնել կուտայ այդ սարսափելի յիշատակները մտքէ չի ջնջեր. սիրելեաց կարօտն անջինջ է։ Եւ յետոյ նորանոր վշտեր, զաւակները հողը կը դնէ։ Իւր մխիթարանքը կրօնքն է, ազգն է։

Եւ սակայն բաւական դառնութիւններ ազգի կողմէն վերապահուած են նմա։ Մարդասիրական ընկերութեան անխոնջ աշխատողն, ազգի յառաջդիմութեան համար տքնողն նախատանաց և զրպարտութեանց առարկայ է։

Գ. Վարշամեան մի քիչ դառնութիւն ցոյց կուտայ ընդդէմ իրեն չարախօսներուն, սակայն կարծեմ թէ հակառակորդներ ունենալ, չարանախանձ թշնամիներ ունենալ և անոնց ներողամիտ լինել այնպիսի հաճոյք մ'է զորս ամենուն չէ տրուած վայելել։ Գ. Վարշամեան թող վայելէ այդ հաճոյքն։ Մարդկային տկարութիւնները պէտք է ճանչնալ եւ պէտք է անոնց ներողամիտ լինիլ։

Գ. Վարշամեանի գրքին մէջ, ուր բազմաթիւ զանազանութիւններ կան, չեն պակսիր նաև անմեղ ծիծաղներ, օրինակի համար հետեւեալ տողերն.

«Երբ ընդհանուր ազգութիւնը այդ հոգսի մէջ որոնում էր իւր ցանկացած հայրապետին, մեր գործիչները մի շարք կաթողիկոսացուներ ստեղծեցին և շռայլութիւնը այն աստիճանի հասաւ, որ մինչեւ անգամ ռուսաց «Էխօ» (Արձագանք) լրագրի մէջ հրատարակուեցաւ թէ՝ Շամախւոյ վիճակի կողմից ընտրուել է ամենայն Հայոց Կաթողիկոս՝ Սէրգէյ Միքայէլեան Վարշամեանց։» — Պատգամաւոր և կաթողիկոս իրարու հետ չփոթել, ահա՛ ռուս մամուլն որքան տեղեակ է մեր գործոց. մինչ ոմանք կը կարծեն թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնը և ռուսաց ազգը ի մի կողմ դնելով ամէն հոգ, միայն և մի միայն Հայոց կաթողիկոսական գործերովը կ'զբաղին։

Վերջացնելով կ'ըսենք թէ՝ Գ. Վարշամեանի գիրքն իւր կարեւորութիւնն ունեցաւ և ունի։ Լաւ ուղեցոյց մ'է այս ծանր պարագայներուն մէջ ամէն անոնց համար որք երբ կը կարդան գիտեն նաեւ մտածել։ Իցի՛ւ թէ մի քանի պատգամաւորներ հետեւէին այդ ընթացքին, մանաւանդ իւրաքանչիւրը պատրաստէր իւր ներկայացուցած վիճակին պիտոյից տեղեկագիրն, որով կաթողիկոսն ընդհանուր հայութեան փափաքանացն ու պիտոյից իրազեկ լինելով ըստ այնմ գործէր—

Խորի՛ն շնորհակալութիւններ Գ. Վարշամեանցի իւր աշխատանացն և ազնիւ ոգւոյն համար։

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՆՏՈՒԿ
ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ
Կեդրոնատեղի 116, հրապարակ Լաֆայէթ, Բարիզ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆԳ

Բարիզի Ընդհանուր Խնայողական Մնտուկին գործառնութիւնքն են, Գաղղիոյ կառավարութեան անմիջական «երաշխաւորութեան» ներքեւ գանձել, և մեծամեծ պարգեւներով վիճակահանութեանց մասնակցող ֆրանսական արժէթղթոց վաճառումը։

Ընկերութիւնը կազմուած ըլլալով 21 Յուլիս 1867 թուագրեալ օրէնսգրին տրամադրութեանց համաձայն, իւր գործողութիւնք Ֆրանսայի կառավարութեան քննութեան «գոնթրօլ» ենթարկուած են։ Այս մեծ և անժխտելի ապահովութիւն մ'է զոր ընկերութիւնն կ'ընծայէ իւր յաճախորդաց։

Ընկերութիւնը կը դիւրացնէ հասարակութեան «ամսական վճարմանց միջոցաւ» դիզել մի փոքր հարստութիւն և ունենալ միանգամայն մեծ պարգեւ մը շահելու յոյսն։

Առաջին ամսավճարն տալուն պէս, բաժանորդն կ'ընդունի իւր գնած արժէթղթին թիւն, և կը վայելէ նորա իրաւունքներն, որպէս թէ բաժնեթղթին գինն ամբողջովին վճարած լինէր։ Հետեւաբար արժէթղթին շահերը պարգեւներն և տոկոսի կտրօններն իրեն կը վերաբերին։

Ամսական վճարմունք են, ըստ արժէթղթին 5, 10 և 20 ֆրանք։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Ընդհանուր Ներկայացուցիչն Ընկերութեան վասն Թուրքիոյ, Ապոստոլաս Նասի էֆէնտի, 4 Պաղճէ-գաբու, Կ. Պոլիս։

Ներկայացուցիչ ի Պրուսա, Յովհաննէս էֆէնտի Յ. Պոտուրեան

Ներկայացուցիչ ի Զմիւռնիա Աստա եղբարք

ՏԻՕԺԷՆ ՊԻԼՕՏ

DIOGENE
BILLODES

Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ ԵՒ ԸՆԿ.

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԵՐՈՒ ՇՂԹԱՅՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼ ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ ԳՈՀԱՐԵՂԻՆԱՑ

Վերոյիշեալ Տիօժէն նշանը կրող սոյն նորահնար Նիքէլ ժամացոյցներն իրաւամբ արժանացած են Գործառարդ Բոմեմբեր անուան, որովհետեւ թէ՛ գնով դիւրամատչելի են գործածողաց և թէ՛ ճշդութեամբ կը գերազանցեն ոսկի Քռոնօմեթրներն իսկ. այս ժամացոյցներն իրենց յարմար գեղեցիկ տուփերն ունին, և կը ծախուին ի գին 80 դրուշի (4 մէճիտ)։ տուգինայով աանողներու կանոնաւոր զեղչ կ'ըլլայ։

Պիլօտ նշանով ճանչցուած մեր զանազան տեսակ արծաթ ժամացոյցերն արդէն բաւական տարիներէ ի վեր լաւ կերպով գնահատուած են ամեն ժամագործաց կողմանէ թէ՛ տոկուն և թէ՛ ի գեղեցիկ։

Սոյն ժամացոյցերու մեծաքանակ սպառումն արդէն սկսած է նախանձ շարժել խմբի մը օրինակողներու որոնք իրենց ուղեղն կը յոգնեցնեն իրենց յոռի ժամացոյցները նմանցնելու համար մեր ճշմարիտ Պիլօտներուն, նոյն իսկ այդ նշանն ալ փոքր ինչ փոփոխելով յանդգնաբար կեղծելու։ Ուստի պարտք կը համարիմ արգոյ Հասարակութեան ազդարարել և մասնաւորապէս Պոլսեցի և գաւառացի ժամագործաց որ մեր Պիլօտներն (Զիվիլի անուամբ ծանօթ) պարունակեալ սկսի կրեն, բաց ի այս նշանէն, մեր անունն Գաղղիարէն լեզուաւ ճերմակ տախտակին վրայ և Տաճկերէն լեզուաւ մեքենային վրայ։

ՄԹԵՐԱՆՈՑ
Կ. Պոլիս, Չինճիրլի-խան
վարի յարկ թիւ 7—8

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ
Զուլխաճի-խան փողոց Թիւ 8
Մաֆազաճըլար փողոց Թիւ 42

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԿԱՐԱՍԵԱՅ

587, Մեծ փողոց Բերայի, ի Թէքքէ, մզկիթին դիմաց, 587

Գ. Տիմիթրիոս Սթամթի, տէր վերոյգրեալ Մթերանոցին, պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան և իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ իւր վաճառատան մէջ կը գտնուին մեծ քանակութեամբ ամենագեղեցիկ և կատարելապէս հաստատուն կարասիներ, ինչպէս Հոյելլաւոր դարաններ, ճաշարանի և սրահի սեղաններ, Ամէն տեսակ լուացարաններ (լվլաք), Զանազան յէնքերով աթոռներ, Համեմատական Բէյնաբոններ, ևն., ևն.։

Այս ամեն կարասիներն ի վաճառ հանուած են

ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Վաճառատունս նոյնպէս յոյժ աժան գներով ամեն տեսակ կարասիներ կը շինէ յանձնարարականաւ։

506

Le Papier JOB a obtenu 41 méd.: 10 en or, 9 diplômes d'honneur, et a été mis 8 fois hors concours.—JEAN BARDOU, seul fabricant de ce papier, déclare que cette marque, protégée par 52 jugements et arrêts, et signe . . . J. Bardou

Personne au monde n'a pu obtenir un pareil degré de perfectionnement, aussi nul doute que dans un temps très prochain tous fumeurs de cigarettes ne fassent usage que de ce papier seul bon!! — La fabrication du JOB occupe plus de 800 ouvriers.
— Maison fondée en 1840. —
Demander ce cahier chez tous les débitants de tabac.
Exploitation Générale: J. Z. PAUILHAC, Toulouse.

ՀԱՆՔԱՅՋՐԱՑԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

VICHY

ՎԻՇԻ

Վարչութիւն, Փարիզ 8, Պուլվար Մոնմարթր.

Ֆրանսա (գաւառ Ալիէ)

ԿԱԼՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Վարչութիւն՝ փարիզ, 8, Պուլվար Մոնմարթր

PASTILLES DIGESTIVES. — Այս շաքարները Վիշիի մէջ պատրաստուած են Ջերմուկներէն ելած աղով, ախորժահամ են և ապահով դարման մ'են դիւրամարսութեան դէմ։

SELS de VICHY pour BAINS. — Այն անձանց համար որք չեն կրնար Վիշի երթալ։

Կեղծէն զգուշանալու համար, սոյն դեղերու և շիշերուն վրայ պահանջել ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դրոշմը։ Կը գտնուի Պոլսոյ բոլոր դեղագործաց քով։

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԻՐԱՍԲԵՐԻ

Մէվճուտ օլուպ ֆիրուխթ օլունաճագ մըգտարը քիւլլի դըրըրընթը քեադարըն միւպայեաարընա թալիպ օլանլարըն իշպու Թըշրինի էվվէլին օն պէշինճի կիւնինէ գատար էյամ վէ չէրշիւթի միւզայէտէէ քեսպը վուգուֆ իթմէք իւզրէ Պապը Վալայի Սէրասկէրի շիւպէյի մախսուսընա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

3 Թըշրինի էվվէլ 1885

1—3

DRAGÉES MEYNET
D'EXTRAIT NATUREL
DE FOIE DE MORUE

Որքան անձինք կը հրաժարին՝ թէ՛ իրենց և թէ՛ իրենց զաւակաց համար՝ Մօրիւ ձկան իւղի օգտակար գործածութենէն, իւր ազդած զզուանացը պատճառաւ։ Փարիզցի դեղագործ Մէյնէի Մօրիւ ձկան իւղի բնական լուծումն նոյն ծագումն, նոյն բնական կազմութիւնն ունի, ինչ որ ունի իւղն (թէ ... իւղ)։ Կը պարունակէ անոր բոլոր կազդուրիչ յատկութիւններն և առաւելութեամբ կրնայ գործածուիլ անոր տեղ ամեն պարագայի մէջ, առանց ունենալու անոր անյարմարութեանց և ոչ մին։ Արդարեւ բնաւ յառաջ չբերեր ստամոքսի յոգնութիւն, և ամենափափուկ տղան, ամենափոքրուկ աղջիկն դիւրութեամբ կը գործածեն զայն Մէյնէի շաքարահատ կամ Մէյնէի հատիկներու (փոքր շաքարահատք մանկանց համար) ձեւին տակ։

Այդ Շաքարահատք ամենազդու դարման են ընդդէմ արեան պակասութեան, վատութեան, դեղնութեան, կուրծքի հիւանդութեանց, արեան ակարութեան, ապաքինմանց, ուժահատութեան, ախորժակի պակասութեան, ծերոց ակարութեան, և կը զարգացնեն մանկութիւնն և պատանեկութիւնը։

Մէյնէի շաքարահատք ամենաթանկագին ծառայութիւններ կը մատուցանեն այս երկրին մէջ, ուր վերոյգրեալ հիւանդութիւնք կը տիրեն։ Իրենց գործածութիւնը կը յանձնարարուի մանաւանդ այս միջոցիս, ուր բազմատեսակ իւղեր կը վաճառուին որք Մօրիւ ձկան ճշմարիտ իւղ չլինելէ զատ ամեն ինչ են։

Մանագիտաց իւրոց խոկ-կեղծեր և նմանութիւններ կը պատրաստուին Կ. Պոլսոյ մէջ իսկ։

Թուրքիոյ համար
ընդհանուր մեծավաճառ և
ներկայացուցիչ
Ժ. ԱԼԻԲՐԱՆՏԻ

Դեղարան Տէլլա-Սուտա, Բերայի մեծ փողոց, Թիւ 169

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
1885 ՀՈԿՏ. 1 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏ. 31

Վօսփորէն ելնող շոգենաւեր

1 — Առնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիգ.
1 — Վանիք. Չէնկել. Պէյլեր. Գուզկ. Գալաթ.
1 — Պէյգ. Բաշլաք. Բ. Բ. Մաճ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկել. Պէյ. Գուզ.
1 — Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիքէօյ Ստէն. Պօյաճը. Ռ. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիքթաշ։
1 45 Գավագներ Մէզարպ. Պէօյիւք. Թար. Պէյգ. Բաշլաք. Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկել. Պէյլեր. Գուզկ. Գալաթ.
2 — Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյ. Քիրէճ. Թարապ. Եէնիք. Միրկէօն Ռ. Հիսար Պէպ. Առնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
3 — Եէնիմ. Մէզար. Պէօյիւք. Քիրէճ. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
3 15 Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Պէյգօզ Բաշլ. Ռ. Բաշլա. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկել. Պէյլեր Գուզկունճուք Իսկիւտար։
4 30 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք. Առնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
4 45 Պէօյիւք. Պէյգ. Բաշլաք. Բիֆամթ. Գանլըճ. Ա. Հիս. Գանտ. Վանիք. Չէնկել. Պէյլեր. Գուզ. Պէշիք.
5 45 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Միրկ. Պօյաճը. Ռ. Հիսար Պէպ. Առնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
6 30 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշլաք. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Առնավ. Չէնկել. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իսկ.
7 30 Ա. Գավ. Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
8 45 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթագիւղ Պէշիքթաշ.
8 45 Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշլաք. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլեր. Գուզկ. Իսկ.
9 45 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Պօյաճը. Ռ. Հիսար Պէպէք Առնավ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
10 15 Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ Պէյգօզ Բաշլաք. Ռ. Բաշլամ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Իսկ.
12 45 Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապիա, Եէնիքէօյ, Միրկ. Ռ. Հիսար Առնավ. Օրթագ Պէշիք.

Կամուրջէն մեկնող շոգենաւեր

2 15 Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ստէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 45 Գալաթ. Իսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկելք. Առնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշլաք. Պէյգ. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 — Իսկ. Գուզկ. Պէյլեր. Չէնկել. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Ռ. Բ. Մաճ. Բաշլաք. Պէյգ. Պէօյիւքտ.
3 15 Պէշիք. Օրթագ. Գուրու. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
4 15 Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ստէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
5 15 Գալ. Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգ. Թարապ. Պէօյ. Մէզարպ. Եէնիմ. Ռ. և Ա. Գավագ.
6 15 Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյի. Մէզարպ. Եէնիմ.
6 45 Իսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլեր. Չէնկել. Առնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսր. Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք.
8 15 Պէշիք. Օրթագ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզ. Եէնիմ.
9 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ.
10 — Գալ. Գուզկ. Պէյլեր. Չէնկելք. Վանիքէօյ Գանտիլ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բիֆամթ Բաշլա. Բաշլամ. Պէյգ. Թարապ. Մէզ. Ռ. և Ա. Գավագ.
10 15 Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ստէն. Եէնիք. Թարապ. Քիրէճ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլեր. Չէնկել. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Բաշլաք. Պէյգ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլեր. Չէնկել. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրուչ. Առնավ.

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
111 — ՓՈՂՈՑ ՍԷՆ-ԼԱԶԱՐ, ՓԱՐԻԶ — 111

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
ԱՄԵՆ ԲԱԺՆԵՒՈՐ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ (Ջետեղում խնայողութեանց)

Շահող բաժիններն և պարգեւները կը վճարուի ի Պոլիս յոյժ թեթեւ զեղչով
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ, ՍՊԻՐՕ ՏԷՄԷԹՐՕՓՈՒԼՕ
Ղալաթիա, Տէլիրմէն-խան, Թիւ 10 եւ 11

Ուրեմն, Դրամատունն ԱՄԵՆՈՒՆ կ'ընծայէ միջոց՝ բոլորովին աննշան գումարով մը՝ ձեռք բերելու շահեր, որովք կրնան հարստութեամբ մտնել դարուս երջանիկներուն հետ։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆ ԱՄԻՍ

Բաժիններն են 1000 էն մինչեւ 200,000 ֆրանք

Բաց սատի տոկոսները կը վճարուին ստորագրողին, եթէ թէ արժէթուղթը կանխիկ գնուած լինէր։
Բուն արժէթղթերը միշտ ստորագրողին տրամադրութեան ներքեւ են։
Ելմտական ամսաթերթը կը պարունակէ ֆրանսական և օտար բաժիններով ամեն վիճակահանութեանց ցուցակներուն կատարեալ հաւաքածոյն։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ
ԶՕՐԱՑՈՒՑԻՉ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

Ամենազդու կազդուրիչն զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Ծերերը, Կանայք, տկարակազմ Տղայներն և ամեն փափուկ անձինք։

ՔԻՆԱՅՈՎ
ՄՍԻ ՀԻՒԹ
ՖՈՍՖԱԹ ՏԸ ՇՕ

Բաղկացեալ Մկանանց և Ջղային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և Զարգացման յոյժ անհրաժեշտ նիւթերով։

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻՆ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Արեան տկարութեան, Դեղնութեան, Թոքախտի, Ստամոքսի ամեն ցաւերու, Փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինմանց, Եւայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժհատութեան ամեն վիճակներուն որոց շատեր շատաշուք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

ԼԻՈՆ—Դեղարան Ժ. ՎԻԱԼ, Պուրպօն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ալիբրանտի դեղարան Տէլլա-Սուտա, Բերա մեծ փողոց 169։

ՍԵՂԱՆԻ ԲՄՊԵԼԻ

ՅԱՐԳԵԼԻ ՀԱՅՐ ՊԵՐՄԱՆԻ

Նման «Շարթրէօզ»ի գինւոյն, ախորժահամ և յոյժ առողջարար ըմպելի մ'է և մեծապէս կը դիւրացնէ մարսողութիւնը։

Գլխաւորապէս կը գտնուի Գ. Պէրթէն եղբարց քով, Ղալաթիա, Սէնթ Փրանսէզ։

ՄԱԶԻ ՆԵՐԿ

Կատարեալ տեսակը կը ծախուի Ս. Մ. Խնասեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Բէրչէմալէ բազարի մօտ Եէնի ճամիի դրան կից։

Վերոյիշեալ ներկի գործածութեան եղանակը շատ դիւրին, արդիւնքը վայրկենական ու խիստ գոհացուցիչ եւ գոյնը միմնոյնն ու բոլորովին բնական է։ Գնողները կը վկայեն թէ ուրիշ ներկերու անմաքրութենէն ու ոմանց իսկ գարշելի հոտէն ձանձրացած ըլլալով, սկսած են գործածել այս ներկը որով շատ գոհ եղած ու նեղութենէ ազատած են, ուստի ոչ մէկ ներկ անոր պատուականութեանը կը հաւասարի։ Ներկի կարօտութիւն ունեցողները թող հաճին փորձել։ Կը ներկէ սեւ կամ շագանակագոյն, մորթը չաղտոտեր ու վնասակար նիւթը չպարունակեր։

ՔԷՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամեն շաբթու կը մեկնին Լիվրբուլէ և Միջերկրականի գիծը։

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնօ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մորոքօ	2,500
Ալճերիա	3,000	Նուպիա	2,500
Պոգոնիա	4,600	Բալմիրա	5,000
Պալէստ	2,500	Բալմիրա	3,000
Պրիթիշ Փրինս	1,200	Սերվիա	7,800
Կեֆալոնիա	5,000	Սիրիա	4,600
Քադալոնիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Ռոմիրիա	3,000
Հեմէրալ	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	1,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Սարտինիա շոգենաւը, նաւապետ Բրթ, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով և իմաստ վերստին Լիվրբուլ պիտի երթայ Զմիւռնիոյ ճամբով։

Ստորագրեալն պատուոմն ունի ուղեւորներ և վաճառք ընդունել Նիւ-Եորքի, Պոսթընի, կամ Ամերիկայի և Գանատայի ուրիշ և ոեէ նաւահանգստի համար։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՕԼԻ
Գործակատար
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա

511

ԲԱՒՊԵԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլէ, Միջերկրականի և Օտեսայի գիծը կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այս Սոֆիա	3,000	Պրջա
Արաբատ	2,500	Բոճըրս
Արմենիա	2,500	Փրուքշանք
Լագոնիա	2,500	Ուիլլս
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Բումէլիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Պրինսիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Պաթումէն վերադառնալով անմիջապէս Լիվրբուլ պիտի ուղեւորի։

Այա Սոֆիա շոգենաւն ամսոյս 24ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲՕԲՕ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

513

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվրբուլէ և Պոսթոնի գիծը։

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզաթիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անտալուզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արապիան	3700	Իլլիրիան	5500
Պալմիրեան	6000	Իստրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լեսպիան	2200
Քասթէլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրենեան	2000	Լիտիան	800
Տուրոյ	700	Օբորթոյ	700
Էճիբշըն	3700	Բէրսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆալերնեան	3700	Վիրճինեան	6800

Ալճերեան շոգենաւը, նաւապետ Լաւրանսոն, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք.
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Ֆորվըր Եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաչման և ընկ.
Մալթա, Ա. Ֆամիլիըրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթօլ և ընկ.

512

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅՆԱՆԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷՅ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիոյ և Բօրիէ գիծը կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է լը Վէրիէ, որ սեպտ. 29ին Մարսիլիայէն և հոկտեմբեր 19ին Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է լը Մէնէրէլ, որ կը մեկնի հոկտ. 16ին։

Ուղղակի և օտար ուղեւորութիւն

Նաւուղէգի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԲՐՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ Մահմուտ փողոց, Թիւ 141

514

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլէ և Միջերկրականի գիծը բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4200	Օսայրիս	3000
Ֆէրոս	4000	Նէրթիս	3000
Սամանիա	4000	Բէրա	3000
Սէսոստրիս	3250	Ագլանդիա	1700
Թիպս	3250	Լոգիոս	800
Մէմֆիս	3250	Օլինտա	800
Մարիօթիս	3250	Սեսիլ	700
Սֆինքս	3000		

Սֆինքս շոգենաւը, նաւապետ Քրուք ամսոյս 14 ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանճըգ փողոց,
Ուիթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

515

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ մէջ Անվէրսայ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայ

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թօ.
Ալպանօ	2,000	Լէօանդօ	4,30
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,30
Արկօ	1,300	Մարսալա	2,50
Պասսանիօ	3,500	Միլօ	2,00
Պորոտինօ	2,200	Նէրօ	2,00
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,00
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,00
Գալիբոօ	2,500	Օդրանդօ	4,50
Գամէօ	2,100	Օդդօ	2,00
Գադօ	2,000	Բասիֆիք	1,20
Գոմօ	2,700	Բոլերմօ	3,20
Տիտօ	2,500	Բասդէր	1,70
Տօմինօ	1,800	Քինօ	2,80
Էրասօ	2,600	Րինալտօ	4,40
Տրադօ	2,600	Րինալտօ	3,20
Ֆալքօն	800	Րոլլօ	3,00
Ֆիտօ	1,700	Րոմանօ	[illegible]
Ֆլամինկօ	1,600	Րոմէօ	3,50
Կալիէօ	5,500	Սալէրնօ	4,00
Կէդանօ	2,200	Սաբֆօ	2,00
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,00
Կրօմէօ	2,200	Սօրէնդօ	1,30
Հանկօ		Թասսօ	1,20
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,00
Հիդալկօ	3,000	Թիկէր	1,30
Հիւմպէրդ	1,200	Թօքէնօ	2,80
Ճիօօ	2,300	Քանտօ	3,60
Քէլօօ	2,000	Եէտօօ	1800
Քօճօօ	2,200	Զէպրա	3,00
Լէօ	2,000	Զէրօ	4,10

Գէյրօ շոգենաւը, նաւապետ Հէյս ընդհանուր վաճառքով այսօր կը բեռնաւորուի։

Ռօզարիօ շոգենաւը, նաւապետ Տըրայտըն ընդհանուր վաճառքով Անվէրսէն աստ հասած, պարպած և յՕտեսա ուղղեւորած է։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կայ։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա

514

Արտօնատէր Ա. ՏԻՒՍԱՔԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ» ԼՐԱԳՐԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Կսեալ ի 1 Հոկտեմբերի (Ն. Տ.) 1885, մինչեւ յնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60				
	Առաւօտ												Իրիկուն													
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Կ. Պոլիս	6 17	6 50	7 1	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 55	1 31	2 31	3 2	3 40	4 15	4 44	5 23	5 44	6 11	—	...	...	...
Գում-գաբու	6 28	7 ...	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 ...	1 6	1 42	2 41	3 13	3 51	4 26	4 55	5 34	5 54	6 22	...	...	...	...
Ենի-գաբու	...	...	...	7 57	...	8 58	...	...	10 34	10 53	11 32	12 4	1 10	1 4	2 4	3 17	3 55	4 30	4 59	5 38	...	6 26	...	...	...	...
Տավուտ փաշա	...	...	...	8 ...	...	...	...	...	10 37	10 56	11 35	12 7	1 13	1 49	2 48	3 20	3 58	4 3	...	5 41	...	6 29	...	...	...	...
Սամաթիա	...	...	—	8 6	...	9 4	...	...	10 42	11 1	11 40	12 12	1 18	1 54	2 53	3 25	4 3	4 38	5 5	5 46	...	6 34	...	...	...	...
Եետի-գուլէ	6 37	7 10	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 21	1 59	2 58	3 28	4 9	4 41	5 10	5 49	6 4	6 39	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 48	7 23	8 ...	8 24	...	9 22	...	...	10 58	...	11 58	...	...	2 11	3 9	...	4 21	...	5 22	...	6 16	6 50	...	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	7 33	8 14	8 34	...	9 32	...	...	11 8	...	12 9	...	...	2 21	...	...	4 31	...	5 32	...	6 28	...	...	...	...	...
Քիւչիւք Չէք.	...	...	8 25	...	...	...	...	...	...	...	12 18	...	...	...	...	...	...	...	...	...	6 37	...	...	...	...	...

ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	1				
	Առաւօտ												Իրիկուն													
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քիւչիւք Չէք.	...	6 34	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1 24	...	...	...	...	...	...	...	...	6 38	...	...	...	...
Այ Ստեֆանօ	...	6 44	...	7 43	...	8 44	...	9 38	...	...	11 20	...	1 34	...	2 33	...	...	...	4 48	5 39	...	6 51	...	...	...	...
Մագրիգիւղ	6 ...	6 55	7 24	7 57	...	8 55	...	9 49	...	...	11 31	...	1 45	...	2 44	3 20	...	...	4 59	5 5	...	7 5	...	...	...	...
Եետի-գուլէ	6 13	7 8	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 44	12 48	1 58	2 23	2 57	3 33	4 8	4 46	5 14	6 4	6 38	7 26	...	...	...	...
Սամաթիա	6 17	7 12	7 41	8 15	8 42	9 13	9 41	...	10 16	11 16	11 48	12 52	2 2	2 28	3 1	3 37	4 12	...	5 19	6 08	6 42	...	...	...	...	...
Տավուտ փաշա	6 22	7 17	7 46	...	8 47	...	9 46	...	10 21	11 21	11 53	12 57	...	2 33	3 6	3 42	4 17	...	5 24	6 13	6 47	...	...	...	...	...
Ենի-գաբու	6 25	7 20	7 49	8 21	8 50	9 19	9 49	...	10 24	11 24	11 56	1 ...	2 8	2 36	3 9	3 45	4 20	...	5 28	6 16	6 50	...	...	...	...	...
Գում-գաբու	6 30	7 25	7 54	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 1	1 5	2 12	2 41	3 14	3 50	4 25	4 56	5 33	6 21	6 54	7 40	...	...	...	...
Կ. Պոլիս	6 39	7 34	8 3	8 35	9 4	9 33	10 3	10 20	10 38	11 38	12 10	1 14	2 21	2 50	3 23	3 59	4 34	5 5	5 4	6 30	7 3	7 50	...	...	...	...

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մագրի գիւղ կամ աւելի հեռու կայարանաց միջեւ բանող կառախմբոց միջեւ Ուրբաթ և Կիրակի օրերն թիւ 20 կառախումբը կանգ պիտի առնու ի Ֆլօրիա։